47 ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 2659 — ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ — 1330 ՁԻԼԿԻՏԷ 3 — 1912 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 3—17

JOURNAL ARMÉNIEN
MANZOUMÉ-I EFKIAR
54 Grand' Rue de Pera 54
Constantinople

ՏԷՐ ՈՒ ՏՈՒՐՔՆ
ՑՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՅՍԷՐԵԱՆ
ՀԻՍԻ ԿՈՒԼՂԱՅԻ ԱՄԷՆ ԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ս. ՍԱԼԻՆ, ՊԱՊԷ ԱԼԻ ՀԱՍՏԷՍԻ, ԹԻՒ 64
ԹԷՐԱԳՐՈՒԹԻԱՆ ՈՒՂՂՈՒԱԾ ՉԵՒԱԳԻՐՆԵՐ ԵՎ ՉԵՆ ՏՐՈՒԻՐ

Մանզումէի Էֆքեար

ԱՋԱՏԱՊԱՆ ԱՆՊԱԽ ՕՐԿԱՆ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ

منظومهٔ افکار ارمنیجه یومی غزته
صاحب امتیاز اوجانس فرید
اداره‌خانه‌سی باب عالی جاده‌سنده نومرو ٥٤

ԳԻՆԸ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ

	ՏԱՐԵԿ.	ՎԵՑԱՄՍ.	ԵՌԱՄՍԱ.
Քաղաքի համար	80 Ղր.	45	25 Ղր.
Դուռանների համար	80 »	45	25 »
Արտասահմանի »	25 Ֆր.	14	8 Ֆր.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ԳԱՅՄԱՆՆԵՐ
Մէկ անգամի համար տողը 5 ղրշ. Մէկ աւելի ծանուցմանց համար մասնաւոր պայմաններ։

10 ՓԱՐԱ — ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԱՐՇԱԼՈՅՍԻՆ — 10 ՓԱՐԱ

ՅՈՅՆ ՄԻԼԻՈՆԱՏԻՐՆԵՐՈՒ ՇՐԵՂ ԴԵՐԸ

ՎԵՐԱԾՆՈՒԹԵԱՆ ԳԵՂԵՑԻԿ ՊԱՏԿԵՐ ՄԸ

ՕՏԱՐԷՆ ՇԱՀՈՒԱԾ ԴՐԱՄԸ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻՆ ՆՈՒԷՐ

Այն պահուն որ Յունաստան՝ իր դաշնակից Պալքանեան Տէրութեանց՝ իր կարգին ընդհանուր ուշադրութեան առարկայ դարձած է, մանաւորապէս հետաքրքրութեամբ պիտի կարդացուի անշուշտ ոսկեայ Տիգրան Երկաթի հետեւեալ ուսումնասիրութիւնը՝ նուիրուած Յոյն միլիոնատէրներուն, անոնց կատարած փրկարար ու շքեղ դերին և Յունաստանի վերածնութեան։ Տիգրան Երկաթի այս ուսումնասիրութիւնը հրատարակուած է 1897 ապրիլին, ֆրանսական Նշանաւոր հանդէսի մէջ՝ «Ռըվիւ ա Ռըվիւ»ի մէջ, որուն ամէնէն ակնառուոր աշխատակիցներէն մէկն էր, և ուրիշ կը թարգմանենք նոյնութեամբ։ Մեծ դասեր կան անոր մէջ նաեւ մեր ազգին համար։

Ա. —

Հին ու նոր աշխարհներու բոլոր այն քաղաքներուն մէջ որոնք նոր օրինուած կամ իրենց աւերակներէն յառնած են, Աթէնք մէկ տարիին է որ իր փողոցներուն կանանաւորութիւնը կը սրբագրէ իր չէնքերուն համարական գեղեցկութեամբ։ Արքայական պալատէն սկսեալ մինչեւ արհեստաւորին խարխլած տունը, բոլոր չէնքերը իրենց սիւնակաւորով, պատուհաններով կամ տանիքին յարդարանքով կը ձգտին օրինակել յունական պայծառ ոճին դասական գիծերը։ Քաղքին ոչ մէկ էջէն վայ մեծդի զանգուածներ կը հանդիպին աչքիդ. միայն ներքսանակ համեմատութիւններ կը տեսնես, և որովհետեւ գործածուած նիւթը ընդհանրապէս Բանթէլիքի մարմարն է, միանգամայն կորովի ու վայելչութեան համադրական ապաւորութիւն մը կ'ունենաս։ Ճամբորդը իսկոյն կը զգայ թէ կը գտնուի այն տեսակ ժողովուրդի մը մէջ որ ուզած է, դարերու ընդմէջէն, վերսին ձեռք բերել և տեսական կերպով մը ամրապնդել իր ազգային նկարագիրը։

Ինչ որ առաջին այցելութեան մը միջոցին նոյնքան նշանակելի պիտի երեւայ՝ սա է որ, իւրաքանչիւր քայլի, եկեղեցիներ, կիսանգիստներ, հիւանդանոցներ, մասնաշարաններ թատրոններ, արձաններ, մինչեւ անգամ ժամացոյցներ, նոյնիսկ մարմարեայ սալայատակները զոյս կը կոխուտես, կը յիշեցնեն նուիրատուներու անունները, — Զաբբաս, Ավերոֆ, Մենկրոն, Վարիանոս, Սինաս... Երբոր աչքէ անցնիս Աթէնքի եղած այս չքեղ ու անհամար նուէրները, այլեւս ոչինչ կը մնայ որ կարենայ քեզ յանկուցանել։ Ի զուր պատուհաններ պիտի փնտռես։ Խարդարանն անգամ հազիւ պիտի կրնաս նշմարել, որովհետեւ կորսուած է գինքը շրջապատող անհատական ապարանքներու և խաներու փայլին տակ։

Եթէ փողոցը թողուս ու մտնես Յեղափոխութեան Թանգարանը, Աթէնացին հպարտութեամբ քեզի ցոյց պիտի տայ ձոյլը և լերան հերոսներու հերարակ դէմքերը ներկայացնող պատկերներուն խառնուած ուրիշ նկարներ, որոնց վրայ կ'երեւան անդորը երեւոյթով և այլեւս անդարձելի զրկանքով վաճառականներ։ Անոնք անդրանիկ նուիրատուներն են որոնք իրենց հարստութիւնը զոհեցին անկախութեան դատին։

Յունաստան՝ ջերմեռանդ պաշտամունքի մը առարկայ դարձուցած է հերոսն ու այսօրուան այդ միլիոնատէրերը։ Եւսա տարի չի փոխցներ պանծացնելու համար անոնց պատմական դերը որ իրօք չատ մեծ եղաւ Հելլէն պետութեան կազմութեան և քարգաւառման մէջ։ Ապառազիներ, հանրային շինութիւններ, դպրոցներու, ակադեմիներու, որբանոցներու և թատրոններու համար հաստատուած հարիւր ազբիւրներ, վերջապէս ամէն բան որոնց հայթայթումը, ուրիշ երկիրներու մէջ, կառավարութեան պարտքն է, Յունաստանի մէջ հարուստներ կը նուիրեն։

Այս բարքերը թերեւս կարծել տան թէ յունական ազգին մէջ կը տիրէ վիճակներու այն տեսակ անհաւասարութիւն մը որ կրնայ իրեն հետեւանք ունենալ ընկերային ծանր խառնակութիւններ։ Սակայն այդպէս չէ։ Յունական երկրին մէջ կատարեալ ներդաշնակութիւն մը կը տիրէ ժողովուրդին ու դրամատէրներուն միջեւ։ Եւ ասիկա զգացման կամ կանխամտածուած իմաստութեան մը արդիւնքը չէ։ Հարուստ Հելլէններու, հանրային բարեգործներ կը գտնուին՝ մեծագոյն ինքնապաշտպանութեան համար։ Ճեղք մը կազմող երկու ժայռերու միջեւ, նեղ ծովախորշի մը խորը, կամ կղզեակի մը դժուարամերձ զառիթներուն վրայ արծիւի բոյն մը կուտայ անոնց՝ իրը ապաստան։

Այդ անմերձենալի բոյներէն էր որ Մինոսէն առջի Յոյները կ'արշաւէին, իրենց պակասը զէն ի ձեռին յափշտակելու համար։ Պէտք է երեւակայել ուրախութեան կանչերը, ծաղկի նուիրաբերութիւնները, երգերը, պարերը և բերկրութեան հազարաւոր ցոյցերը որոնցմով կ'ողջունուէր իրենց վերադարձը։ Ցանցուքն նաւարկուները վհատնձն մարդասիրութեամբ մը կը յանձնուէին այդ ոսոնոյթներուն։ Նուէրներ և ողորմութիւններ կը թաքիւէին, իրենց կողոպուտէն բաժին կը հանէին ատաուածներուն, դոնաքանական թափօրներ կը կազմէին, խաղերու և հացկերոյթներու կը նախագահէին և քաղքին պարիսպներուն շինութեան համար կ'աշխատցնէին գերիները զոյս իրենց հետ բերած էին։ Ցաջող արշաւանք մը՝ մէկ հարուածով քաղքին բարեբարները ու աւագ քաղաքացիները կը դարձնէր գիրենք։ Անկասկած կը փառաւորուէին իրենց հայրենակիցներէն, որովհետեւ հանրային խրախճանքներ կը սարքէին, անծանօթ իրեր կը ծանօթացնէին, հրաշալի պատմութիւններ կ'ընէին և կը գեղեցկացնէին տաճարները, որուն շնորհիւ միշտ աւելի քաղմաթիւ ուխտաւորներ կրնային դալ իրենց քաղաքը։

Յունաստանի նախապատմական շրջանին՝ երբ դեռ ոստանը ձեւանալու վրայ էր՝ այս կերպով տեղի կ'ունենար ժողովուրդին, բազմին և հարստացուցին սիրտ ինամութիւնը։

Աւելի ետքը, երբ բարքերը մեղմացան և երկրէ երկիր՝ արտադրութեանց օրինական փոխանակութիւն մը յաջողեց բռնի հարստացման եղանակներուն, վաճառականները չարուն կարգեցին ուսագաղոն դիրքը դրաւել ոստանին մէջ։ Ո՛չ միայն չէնքերով ու արձաններով կը պճնէին զայն, այլ որպէս զի կարենայ ինքզինքը պաշտպանել իր թշնամիներուն դէմ, նաւատորմիղներ կը դնէին անոր արամագրութեան տակ և վարձկան զինուորներ կը ձարէին. յետոյ կը կերակրէին անկարները, իրենց հակառակորդներ կը նոսեցնէին ժողովուրդին ընծայուած հանդէսներու չքեղութեամբ, և ոլիմպական խաղերու մէջ մրցման կը դնէին իրենց ձիերն ու անդրուազարները։ Ոստանը, ամէն պարագայի մէջ, իրենց հետ կը յաղթանակէր։ Քանի՛ կը հարստանային՝ ամենայն տեղական ձարտարարուեստներ ու դեղարուեստները կը յառաջդիմէին իրենց պաշտպանութեան տակ։ Իրենու բերմունքով իշխանութեան գլուխ կ'անցնէին և կը պաշտպանուէին իրը «բանատէս», այն անուշ, ստեղծիչ, ծաղկեցնող բանաւորութիւնը, որուն վրայ գաղափար մը կազմելու համար պէտք է մտաբերել Մէտիչիներու աւելի մերձաւոր իշխանութիւնը Ֆիորէնցայի մէջ։

ՏԻԳՐԱՆ ԵՐԿԱԹ

ՕՐՈՒԱՆ ԿԱՐԵՒՈՐ ԼՈՒՐԵՐԸ

ԴԵՊՊԱՆԱԽՈՐՀՈՒՐԴԻ ԽՕՍՔԵՐ ԿԸ ԴԱՌՆԱՆ ԻՏԱԼԵԱԹՈՒՐՔ ՀԱՅՏՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՍՄԱՆԱԳԻՐԸ ԿԸ ՍՏՈՐԱԳՐՈՒԻ

Լոնտոնէն երէկ ցերեկին հասած հեռագիր մը կը տեղեկացնէ թէ Անգլիա ընդունած է Ֆրանսայի կողմէ եղած առաջարկ մը, Ցերմանիոյ կողմէ դեսպանախորհուրդ գումարելու համար Պալքանեան խնդիրներուն մասին։

Այս գաղափարը յայտնողներուն նպատակը որոշապէս չդիտնալով հանդերձ, կարելի է ենթադրել թէ անոնց ձգտումը պիտի ըլլայ ոչ թէ արգիլել պատերազմը որ գրեթէ կատարուած իրողութիւն մըն է, այլ ջանալ միջոց մը գտնել հանգիստաբար կարճ ժամանակամիջոցի մը մէջ վերջ տալու համար անոր, մանաւանդ տեղի չտալու համար Եւրոպական ընդհանուր պատերազմի մը։

×

Ուշիէն հոկտ. 15 թուով հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Իտալիոյ հաշտութեան պայմանագիրը ստորագրուած է Նոյն օրը։

Օսմ. Դորձակալութիւնը կը հաւատայ թէ Արտաքին գործոց Նախարարութեան կողմէ պաշտօնապէս հաստատուած է այս լուրին ստոյգութիւնը։

ԵՐԷԿՈՒԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ (4)

ՊԱԼՔԱՆՆԵՐՈՒ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ (1877-1878)

Բ. ԱՊՍՏԱՄԲՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՊԱԼՔԱՆՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

ՀԷՐՍԷՔԻ ԱՊՍՏԱՄԲՈՒԹԻՒՆԸ (1875). — ԱՆՏԱՌԵԻ ԾԱՆՈՒՑԱԳԻՐԸ (30 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1876). — ՊՈՍՆԱՅԻ ԵՒ ՊՈՒԼԳԱՐԻՈՅ ԱՊՍՏԱՄԲՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ. — ՊԷՐԼԻՆԻ ՅԻՇՏԱՏԱԳԻՐԸ. — ԳԱՀԸՆԿԷՑՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՄԱՀ ԱՊՏԻՒԼ ԱԶԳԷՑ). — ԳԱՀԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ ՍՈՒԼԹԱՆ ՄՈՒՐԱՏ (30 ՄԱՅԻՍ 1876). — ԳԱՀԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ ԱՊՏԻՒԼՀԱՄԻԴ. — ՔՈՒՐՔԻԱ ՊԱՏԵՐԱԶՄ ԿԸ ՅԱՅՏԱՐԱՐԷ ՍԵՐԲԻՈՅ ԵՒ ԳԱՐԱՏԱՂԻ ԴԷՄ (1876 ՅՈՒԼԻՍ). — ՊՈՒԼԳԱՐԻՈՅ "ՎԱՅՐԱԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ". — ՍԵՐԲԻՈՅ ՊԱՐՏՈՒԹԻՒՆԸ. ՋՐՈՒԱՎԱՐ ԻՍՆԱԹԻԷՖ ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ (ՀՈԿՏԵՄ. 1876). — ԶԻՆԱԴԱՐԱՐ ՍԵՐԲԻՈՅ ՀԵՏ.

Սկիւտարէն մէկ քանի դումարտակ զորք գիւղերուց Վասիլը անցան։ Իերայի զինուորական վարժարանին անօրէն Միւլէյման փաշա, իր աշակերտներով և մէկ քանի թնդանօթով դրաւեց Սուլթանին ընկած Տօլմա-Պահչէի պալատին վրայ իշխող բլուրը։ Ուրիշ զինուորական այժեր լրացուցին պալատին պաշարումը։ Պատերազմական նախարարը պալատ երթալով դուռ Մուրատ էֆէնտին, Ագիվի եղբօրորդին։ Դժբախտ իշխանը կը մերժէր հետեւիլ սենոց որոնք կ'ուզէին զինքը գան բարձրացնել իր հօրեղբօրը տեղը։ Փոթորկի մը մէջ էր որ զինքը առին տարին իրենց հետ։ Հեղեղումեան անձրեւ մը կը տեղար, որուն համար կը դոռար, կայծակները ամէն կողմէ կը հրդեհէին հորիզոնը։ Մուրատ՝ մինչեւ ոսկորները թրջած և անպատում սարսափներու ենթակայ, ու միւս կողմէ վանելով Ագիվի վրէժխնդրութիւնէն, անդադար կը կրկնէր հեծկլտալով.

— Ինչ ըրիր ես՝ ձեզի որ այդպէս դլխու կը վատնդէք։

Երբ հասար պատերազմական նոսփորոսեան պաշտօնատունը, որուն առմէնէն մեծ սենեակը գահոյքի Դուշիքի վերածուած էր, Շէյխ-իւլ-Իսլամը կարդաց «Ֆէթվան» մը որ կը հռչակէր թէ Ապտիւլ Ագիվի գահընկեցութիւնը Նուրընին համաձայն է։ Յետոյ Մուրատ Սուլթան հոչակուեցաւ։ Նախարարներուն, Շէյխ-իւլ-Իսլամին, գլխաւոր իւլէմաներուն, և զինուորական ու քաղաքային պաշտօնատարներուն կողմէ։

Անկէ ետքը պալատ գացին։ Անձնապահ զունդի սպայ մը դնաց Ապտիւլ Ագիվի հաղորդելու Սուլթան Մուրատի մէկ իրաւէն՝ որ իրեն կը հրամայէր անմիջապէս մեկնիլ Տօլմա Պահչէէն և իր ընտանիքին հետ երթալ Թոփ Դարբուի պալատը։ Սպան յառաջացաւ մինչեւ ներքինապետը, որ պատուհաններուն չուրջը հաւաքուած զինուորները տեսնելով վախցաւ և վազեց Վալիտէ Սուլթանին մօտ։ Այս վերջինն ալ, իր կարգին ահաբեկած, իսկոյն զուակին քով փութաց։ Ագիվ կը քննուեր։ Արթնցուցին զինքը։ Երբոր լսեց անցած դարձածը, զարհուրելի բարկութեան մը մատնուեցաւ։ Բայց մայրը սկսաւ պաղատիլ, հանդարտցուց այն փամփոը որ իրեն կը սպառնար։ վատաղ էր որ եթէ դիմադրէ՝ պիտի սպանեն զայն։ Ագիվ ալ՝ «խրդա՛ն. իրոք։ Թողուց որ մայրը զինքը հանդարտեցնէ և կէս հագուած վիճակի մէջ անոր հետեւեցաւ սենեակն ի վար։ Մայրը դայն Թոփ Դարբու տարաւ։ Ինքզինքը երդմնիկ կը նրկատէր որ գտնէ կրցան։ զուակին կեանքը փրկել։ Նոր Սուլթանը՝ Մուրատ, Տօլմա Պահչէ մնաց մեծ թափօրի մը մէջտեղ, և անվերջանալի թնդանօթի հարուածներ ու մուեռանդ ծափահարութիւններ իր գահակալութիւնը ծանուցին ժողովուրդին (30 Մայիս 1876)։

Աւելի ապահով ըլլալու համար՝ յաջորդ Յունիս 4ին Ագիվը «ամենասպան ըրին», — ինչպէս ըսած է այդ դէպքերը պատմողներէն մէկը։ Սակայն Մուրատ տակաւին չէր այն Սուլթանը որուն պէտք ունէր ազգային կատարութիւնը։ Քանականէն արդէն մարի ընդունակութեան զուրկ էր, և Մայիս 30ի դիպերուստ անցքերը բոլորովին ծանրացուցած էին իր մտային հիւանդութիւնը։ Երեք ամիս վերջ պէտք եղաւ զայն վար առնել, և անոր տեղ գահ բարձրացնել եղբայրը, Համիտ Բ.ը։ «Հայրենասէր» Իսլամները շատ ուսուր յոյսեր դրած էին անոր վրայ. արդէն անանկ կարգադրութիւններ ըրին որ շարունակ իրենց հրամանները կատարուեան տակ մնայ։

Ապտիւլ Համիտ Բ.ի գահակալութիւնը սկսաւ շատ արիւնալի նախանշաններով։ Մայիս 30ի յեղափոխութիւնը Օսմանեան տիրապետութեան վերջնական քայքայման ազդարարութիւնը նկատուած էր, և բոլորովին խանգաւառած էր քրիստոնեայ քնակչութեան յոյսերը։ Յունիս 29ին, Սերբիոյ Միլան իշխանը մեկնեցաւ Պէլկրատէն, և յուլիս 1ին պատերազմ յայտարարեց Սուլթանին դէմ։ Նոյնը ըրաւ նաև Թրատտաղի Նիքոլա իշխանը՝ Յուլիս 2ին։ Սերբիոյ և Թրատտաղի բանակները ձեռք ձեռքի չտուին, ինչպէս պէտք էր որ ընէին. Միլանի և Նիքոլայի միջեւ նախանձոտութեան պատճառներ կային. կը կարծէին թէ անխուսափելի կերպով պատսաս պիտի բլայ իրենց ընթացքը, և ճիշտ այդ արդիւնքին բռնմման մասին հակասնեայ յայտնութիւններ ունենալով, կը կասկածէին իրարմէ։ Նիքոլա իշխանը՝ Յուլիս 11ին գրաւեց Կայքոի բովանդակ դաշտը, յետոյ Մոնթարի վրայ քալեց և նոյն ամսուան 28ին Վալիչիսայի մէջ Թուրքերուն յաղթելով, 3000 մարդ բռնանոց անոնցմէ։ Բայց Մուխթար փաշա օգնական զինուորներով վրայ հասաւ, և Զէյթինէի վրայ քալելով ստիպեց Թրատտաղցիները որ իրենց լեռները վերադառնան։ Միւս կողմէ՝ Սերբ բանակին հրամանատար զորավար Զէրայիչի՝ վերին Մորավայի վրայէն սահմանագլուխ անցնելով, յանկարծակի բերաւ ու զրաւեց Պալենա—Կլաչայի թրքական բանակատեղը և յարձակեցաւ Ադ—Բազանկայի ամրոցին վրայ, առանց սակայն դայն գրաւել կարենալու։

Թուրքերու զինուորական այժը սակայն՝ կարծուածէն շատ աւելի զարտուղելի էր։ Վիսինի Օսման փաշան Սերպերը զարկեց Սայիչարի չրջանակին մէջ, և անոնց ձախ կողին ոստանալով ջախջախեց յարձակումը։ Օգոստոս 6ին Սերպերը կորսնցուցին Կնիազէվացը։ Օսմ. բանակին ընդհանուր հրամանատար Ապտիւլ Քէրիմ փաշա իր կարգին անցաւ սահմանագլուխը, և քալեց Ակէքսինացի սերպ ամրոցին դէմ, որուն առջեւ, տեղ-տեղ՝ բերդ մը կազմելով, ամրոցեալ էր Զէրայիչի։ Միլան իշխանը ստիպուեցաւ տասը օրուան զինադադար մը խնդրել, և ասիկ օգտուելով սէրբերու միջամտութիւնը հայցեց։

Երկու կողմէն մղուած կռիւները Թուրքերուն սահմանագլուխին վրայ, ամէն տեսակ վայրագութիւնից ու ծայրայեղութիւնից առիթ մը դարձած էին։ Թուրք սնկոնոն զինուորները, Պաշի-Պազուքները և Զէյբէկները, իրենց ասադակի բնազդներուն յագուրդ տալով, սարսափ տարածած էին ամէն կողմ։ Աւելի քան 60 գիւղ կործանած և պատերազմի դաշտերէն դուրս՝ 10,000ի մօտ քրիստոնեայ խողխողած էին։

Այդ միջոցին տեղի ունեցաւ այս պաշարներուն ամէնէն ահռելի դրուագը, որ կը յիշեցնէ Բիսոսի ջարդերը՝ յունական ապստամբութեան միջոցին։ Պուլկարներու ջարդն էր ասիկա։ Բ. Դուռը կը փախնար որ Սերբիոյ և Թրատտաղի դէմ պատերազմած միջոցին՝ պուլկարական ապստամբութիւնը թրքական բանակներուն կանգէ՝ կը փանդէ զինուորական գործողութիւններ։ Պուլկարիոյ կառավարիչ Շեվքէթ փաշա հրաման ստացաւ «ջախջախիլ Պուլկար ապստամբութիւնը, առանց միջոցներուն նայելու»։

Այդպէս ալ եղաւ։ Ասիայէն բերուած Պաշի-Պազուքներու և Զէրքէսներու խումբեր արձակուեցան Պուլկարիոյ վրայ, որ քանի մը օրուան մէջ տուրի ու արեան մատնուեցաւ։ Յարձակողները ուղածնուն պէս յաղթեցուցին իրենց վարդ կիրքերը, դիւղեր այրեցին, մարդիկ սպաննեցին ամենանուրբ ամենանրներու մէջ, պղծեցին կիներ, ուրիշ կիներու փորը պատռեցին և կոսը կոսը բրին սպանիկ ոտքը։ Մօտաւորապէս 25—30,000 հոգի զոհուեցան, և ապստամբութիւնը բոլորովին ջախջախուեցաւ։ Շեվքէթ փաշա լիաստան պարգեւներ ստացաւ և Էրզրումի կառավարիչ անուանուեցաւ։

Անկէ ասդին՝ Սերբերը նոր պարտութիւններ կրեցին, հակառակ Զէրայիչիի անյոգնդդ յամառութեան և հարարտ որ Ռուս կամաւորներու ընծայած օգնութեան։ Հոկտեմբերին իրենց կացութիւնը այնքան փամանդուած էր որ պիտի ստիպուէին պարպել Ալէքսինացի ամրոցը և Իչխանապետութեան բովանդակ հարաւային մասը թողուլ թուրքերուն։ Օսմանցի զօրավարները արդէն իսկ սկսած էին հրմուիլ, մտածելով որ պիտի քալեն Պէլկրատի վրայ, ինչպէս երբեմն Մեծն Սիւլէյման, և տարակոյս չկայ որ մտադրած էին Սերբերն ալ պատժել Պուլկարներուն պէս։ Եւրոպա կրնար Պարտանները բոլոր Քրիստոնեաներ ջարդի ստորնայնութեան տակ թողուլ։ Պէտք եղաւ որ դրսեան միջամտութեան մը պատրաստուի։

(Շարունակելի)

ՄԻՐՏ ՆԱՅՆԸ, ՄԻՐՏ ԱՆՓՈՓՈՒԽ

ՀԱՅԸ ԿԸ ՇԵՆՑՆԷ, ԼՌԸԸ ԿԸ ՔԱՆԴԷ

ԻՆՉԵՐ ԿԸ ՔԱՇԵՆ ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏԻ ՄԷՋ

Լէյկ-Թիմարի տաբակներէն Մուցած քանի մը գիւղերը չէնդնելու գեղեցիկ գաղափարը արթնցաւ Եդեսիոյ Հայութեան սրտին մէջ, Առնմանագրութեան հրատարակումէն անմիջապէս յետոյ, ասոր համար 50 ընտանիքներ միացած 5—8 լիքա բաժնեգիրներով Շարակտակ գիւղը գնեցին. նոյնպէս 100 ընտանիքներ Հիչեի երեք քառորդ մասը, և ուրիշներ Սիւլիւքը։

Այս գիւղերը իրարմէ քիչ հեռաւորութեամբ կիյնան Նպեսիոյ Արեւելեան կողմը, 12 ժամ անդին, Խառանի դաշտին մէջ։

Այս գիւղատնտեսական գործին մեծ նարկոչներուն դրեթէ ամբողջը ժողովուրդին աղքատ դասակարգէն ըլլալով, թէ՝ բանուգին, թէ սերմնցու, թէ անասուն և թէ երկրագործական կարեւոր պէտքերը հայթայթելու համար իրենց բոլոր ունեցածները ծախեցին և հետզհետէ գիւղերը տեղաւորեցան, յուսալով և սպասելով որ Սահմանագրական բէժիմին ջնորհիւ, պիտի կրնան իրենց չինարար ձգտումներուն գոհացում տալ և միանգամայն օսմ. հայրենիքը ջէնդնել։

Առաջին տարին սոնկալի ձիւնը իրենց կէս ուժը կլեց. ասոր յաջորդեց հուսաբեր ժամանակ մը։ Գիւղերու պատուհասը որ լսեց ինդն նոյ գիւղացիներու ամբողջ ունեցածները։ Ասոնք յուսախար եւս դարձան և սկսան բէնդելը ուրիշներ մը ապրի։

Անցած տարուան ցանքերու ժամանակը, այս խեղճերը մասնաւոր խնդրանքներով յաջողեցան կառավարութենէն մաս մը օգնութիւն գտնել, և անով ցանքեր կատարել։ Հունձքերը բարձրացան խոստումներէ, սակայն երբ հնձելու վիճակին հասած էին, ոտնի անապատի թափառաշրջիկ Հնազէ ցեղը կը սկսի հեռադէտ յարձակումներ գործել, յայտնի և գաղտնի թալանել, նոյնիսկ չթողուած բերքերը, և արածել դեռ չհնձածները։

Եդեսի Հայը դարձեալ ձեռքը ծնօտին կը խորհէր, առանցքը ստանալու համար այս մեծ աւերումներին։ Միայն երկու միջոց ունէր, մէկը՝ Արաբ գեղապետներուն դիմել, ինչ որ ապարդիւն դատեց և երկրորդ կառավարութեան՝ դիմել։ Արդ, օրերով ցնցերն ու ընտանիքներ թեղած այն ամենուութեան մէջ, ձեռք տին կառավարութեան դուռը։ Ան ալ իրեն յատուկ յապաղումներով ժամանց կ'ընէր կարծես պատասխանիւն կ'ընձեռէր աւարիներու աւարառութեան։

Շաբաթներ անցան, գրութիւնը անփոփոխ մնաց։ Անթիկեմիք թալանը կը չարունակուէր. ցանքերէն միջոց ուսներն ալ աւարի որուեցան։ Ի վերջոյ, Հայոց քաւոն բոլորին վրայ, կառավարութիւնը կը հանի հրամայել Խառանի գայմագամին, որ երկու ժանտարմա տայ, մինչեւ այս վերջինը կը պատասխանէ թէ, իրեն բաւարար զինուոր կը պակսի, չի կրնար տալ։ Բարեբախտաբար, նոյն տեսքեր մէկին, պարտութեան մատնեց Զէրնայիչիի։ Միայն իշխանը ստիպուեցաւ տասը օրուան զինադադար մը խնդրել, և ասիկ օգտուելով սէրբերու միջամտութիւնը հայցեց։

Երկու կողմէն մղուած կռիւները Թուրքերուն սահմանագլուխին վրայ, ամէն տեսակ վայրագութիւնից ու ծայրայեղութիւնից առիթ մը դարձած էին։ Թուրք սնկոնոն զինուորները, Պաշի-Պազուքները և Զէրքէսները, իրենց ասադակի բնազդներուն յագուրդ տալով, սարսափ տարածած էին ամէն կողմ։ Աւելի քան 60 գիւղ կործանած և պատերազմի դաշտերէն դուրս՝ 10,000ի մօտ քրիստոնեայ խողխողած էին։

Այդ միջոցին տեղի ունեցաւ այս պաշարներուն ամէնէն ահռելի դրուագը, որ կը յիշեցնէ Բիսոսի ջարդերը՝ յունական ապստամբութեան միջոցին։ Պուլկարներու ջարդն էր ասիկա։ Բ. Դուռը կը փախնար որ Սերբիոյ և Թրատտաղի դէմ պատերազմած միջոցին՝ պուլկարական ապստամբութիւնը թրքական բանակներուն կանգէ՝ կը փանդէ զինուորական գործողութիւններ։ Պուլկարիոյ կառավարիչ Շեվքէթ փաշա հրաման ստացաւ «ջախջախիլ Պուլկար ապստամբութիւնը, առանց միջոցներուն նայելու»։

Այդպէս ալ եղաւ։ Ասիայէն բերուած Պաշի-Պազուքներու և Զէրքէսներու խումբեր արձակուեցան Պուլկարիոյ վրայ, որ քանի մը օրուան մէջ տուրի ու արեան մատնուեցաւ։ Յարձակողները ուղածնուն պէս յաղթեցուցին իրենց վարդ կիրքերը, դիւղեր այրեցին, մարդիկ սպաննեցին ամենանուրբ ամենանրներու մէջ, պղծեցին կիներ, ուրիշ կիներու փորը պատռեցին և կոսը կոսը բրին սպանիկ ոտքը։ Մօտաւորապէս 25—30,000 հոգի զոհուեցան, և ապստամբութիւնը բոլորովին ջախջախուեցաւ։ Շեվքէթ փաշա լիաստան պարգեւներ ստացաւ և Էրզրումի կառավարիչ անուանուեցաւ։

Անկէ ասդին՝ Սերբերը նոր պարտութիւններ կրեցին, հակառակ Զէրայիչիի անյոգնդդ յամառութեան և հարարտ որ Ռուս կամաւորներու ընծայած օգնութեան։ Հոկտեմբերին իրենց կացութիւնը այնքան փամանդուած էր որ պիտի ստիպուէին պարպել Ալէքսինացի ամրոցը և Իչխանապետութեան բովանդակ հարաւային մասը թողուլ Թուրքերուն։ Օսմանցի զօրավարները արդէն իսկ սկսած էին հրմուիլ, մտածելով որ պիտի քալեն Պէլկրատի վրայ, ինչպէս երբեմն Մեծն Սիւլէյման, և տարակոյս չկայ որ մտադրած էին Սերբերն ալ պատժել Պուլկարներուն պէս։ Եւրոպա կրնար Պարտանները բոլոր Քրիստոնեաներ ջարդի ստորնայնութեան տակ թողուլ։ Պէտք եղաւ որ դրսեան միջամտութեան մը պատրաստուի։

(Շարունակելի)

ԲԻԷՐ ԼՕԴԻ ՆԱՄԱԿԸ Ի ՆՊԱՍՏ ԹՈՒՐՔԵՐՈՒՆ

ԱՄԵՐԻԿԱ ՊԻՏԻ ՄԻՋԱՄՏԷ ՊԱԼՔԱՆԵԱՆ ՏԱԳՆԱՊԻՆ .

Ֆրանսացի նշանաւոր ակադեմական Բիէր Լօդի որ երկար տարի Պոլիս ապրած է և Թուրքիոյ ու Թուրք կենցաղին նկատմամբ այնքան դմայլելի գիրքեր գրած է, Նիւ Եորքէն հետեւեալ թրքատէր նամակը հեռագրած է «Մաթէն»ի. —

×

1870ին՝ Ալբերիոյ Արաբները, որոնք մեզի դէմ գանգատելու իրաւացի պատճառներ ունէին, որոշած էին ապստամբել։ Բայց յանկարծ ծագեցաւ Ֆրանքօ-գերման պատերազմը։ Այն ատեն՝ գրեթէ չափազանցութեան տարուած խղճահարութեամբ մը, լռեցուցին իրենց գանգատները, և խաղաղութեան դաշնագրին կնքումէն վերջ միայն խմբովին ապստամբեցան մեզի դէմ։

Պալքանեան պատերազմները դժբախտաբար չհետեւեցան իսլամ ազգի մը կողմէ ընծայուած այս ազնիւ օրինակին։ Ինչ որ ալ ըլլան իրենց գանգատները Թուրքիոյ դէմ, ճշմարիտ վատութիւն մը ըրած կ'ըլլան, երբ այսպէս՝ անոր դժբախտութիւններէն օգտուելով, կռնակէն վրան կը յարձակին ամէնքը մէկ։ Դեռ վերջերս զիրենք կը նմանցնէի այն բոլոնիներուն, որոնք խմբովին կը մտնեն իրենց որսերուն, երբ կը զգան թէ վիրաւորուած են անոնք։ Առանց իրենց՝ Իտալիա երբեք չպիտի կրնար ընկճել Թուրքիոյ վեմ դիմադրութիւնը, հակառակ իր նաւատորմին զարհուրելի թնդանօթներուն, որոնք մինակնին իրեն պարգեւեցին Տրիպոլոյ ծովեզերքը։

Կ'ուզեմ հաւատալ սակայն, նոյն ինքն այդ լատին ազգին պատուին համար, թէ Իտալիան չէ այս Պալքանեան խռովութիւնը յարուցանողը։ Բրիստոնեայ Եւրոպան պէտք է սրտմտի ու միջամտէ, գոնէ ի յարգանս Թուրքերու զմայլելի հերոսութեան։ Եթէ անգործ մնայ, ասիկա արատ մը պիտի ըլլայ իր պատմութեան մէջ։

Եւրոպայի չբրածը արդէօք չը՞ պիտի ուզէ ընել մեծ, ազատ ու անչանախնդիր Ամերիկան. չը՞ պիտի ուզէ Եւրոպայի տեղ ինք վայելել այդ փառքը։

Մէկ քանի խօսքեր զորս նախագահ Թաֆթ պատիւը ըրաւ ինծի ըսելու, այն յոյսը կու տան ինծի թէ Մ. Նահանգները արդէն իսկ խորհած են իրենց իրաւարարութիւնը առաջարկել, և թէ չատ հեռու չէ այն վայրկեանը ուր այս մտքով դիմում մը պիտի ընեն։

Ինչ որ ալ ըլլայ, Թուրք ժողովուրդը, իր դիմադրութեամբ և իր քաջութեամբ, ամէնէն գեղեցիկ պսակը բոլորեց իր ճակտին։ Ու ես խորապէս համոզուած եմ որ Ֆրանսացւոց առաջ մեծամասնութիւնը ինծի պէս կը խորհի։

ԲԻԷՐ ԼՕԴԻ

կողմերէն «տէվրիյէ» զինուորներու խումբ մը կ'անցնի. Հայերը կը ինդրեն և միանգամ կը հաճեցնեն որ իրենց պաշտպանութեանը փութան. ասոնք թէեւ յանձն կ'առնեն, սակայն տեսնելով որ իրենց մէկ գնդակին Արաբները տասնով կը պատասխանեն, իսկոյն կծիկը կը դնեն։

Հայերը դեռ չթաքնուած մաս մը հանձքերը դրացի Արաբներուն կը յանձնեն կիսովին. կալը վերցուելու պահուն աւարառուները կը հանին, և Արաբներու բաժինները թողած Հայերունը չկը թալանեն։ Այլ եւս ամէն բան ոպառած էր. ո՛չ ցորեն, ո՛չ գարի, ո՛չ կորեկ, ո՛չ սոխ և ոչ այլ ինչ. մինչև իսկ անասներու գերանները չէին մնացած. միայն 15—20 քիլէնոց բան մը մնացած էր։ Հայերը ի վերջոյ կառավարութենէն խնդրեցին որ զէթ գիւղին թալանուած ըլլալը հաստատէ. այս պարագային կառավարութիւնը ալ եւս բարեացակամ էր, և կ'ուզէր դիտալ թէ իրօ՞ք թալանուած է Շարակրակը։ Հաւանեցաւ քննիչ յանձնախումբ մը ղրկել, եթէ ծախքը գեղացիք վճարէին։ Եւ ջախջախուած Հայերը, իրենց չունեցածէն առելով, 18 մէճիտ կուտան կառավարութեան։ Քննիչ յանձնախումբը քննութիւնը կատարելով կը հաստատէ և յետոյ քանի մը Արաբ ցեղապետներ Խատան կանչել կուտայ որպէս զի հեղինակները ստուգէ։ Անոնք անտեղեակ կը ձեւանան, և այս կերպով գործը լմնցած կը յայտարարուի։ Մնկէ եւրը այն կանչուող ցեղապետները կը թշնամանան Հայոց գանգատի դիմելնուն համար, և յետոյ կ'ըսեն թէ Խասան երթալու համար 5 լիրա անձնական և ձիու ծախք ըրած են, պէտք է որ Հայերը վճարեն։ Խեղճերը արդէն բան մը չունէին վճարելու, միայն մնացած 15—20 քիլէ արմտիքը ձեռքէ կը հանեն 5 լիրայի փոխարէն։

Շարակրակի մէջ թալուելիք ոչ և է բան չմնալուն, այլեւս կը սկսին Հայոց կեանքին սպառնալ։ Միազամայն կը յայտնեն թէ «Կառավարութիւնը աշխիրական գործի խառնուելու իրաւունք չունի». նոյն իսկ սոսկալի ծեծեր քաշելով կը սպառնան ըսելով. «Տէ՛, կառավարութեան դիմեցէք. դուք կառավարութիւն կը ճանչնաք եղեր...։»

Հայերը Շարակրակի վերջին բարեւը տալով, դարձան քաղաք, յեսին ատենն թշուառ վիճակի մէջ, իբր մուրացիկ գաղթականներու խումբ մը։ Իսկ Շարակրակ իր աւերակներուն խառնուեցաւ ինչպէս էր առաջ։

ԹԱԴԷ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ԼՈՒՐԵՐ

ՕՍՄ. ՅԱՂԲԱՆԱԿ

ԳԱՐԱՍԱՂԵՒԻՔ 600 ՀՈԳԻ ԿԸ ԿՈՐՍՆՑՆԵՆ

Շքեղարարէն կը հեռագրուի Հոկտ. 14 թուով թէ Օսմանեան չորս զումբարակներ պարտութեան մատնած են 8000 Դարատաղցիներ Կրանիթի կողմէն, մեծ կորուստ պատճառելով անոնց։ Դարատաղցիք առ նուազն 600 հոգի կորսնցուցին։

ԻՆՉ ԿԸ ԽՈՐՀՈՒԻ ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ՄԷՋ

Սոֆիայէն կը հեռագրուի Հոկտ. 15 թուով.—

Պուլկար կառավարութիւնը Թուրքիոյ կողմէ պատասխանի չէր սպասեր արդէն և ցարդ պատասխան ալ չեկաւ։ Կը կարծուի թէ վաղը տեղի պիտի ունենայ Պալքանեան երեք պետութեանց վերջնագրին յանձնումը։ Բայց կրնայ ըլլալ որ Թուրքիոյ կողմէ իրենց վերջին համիմատ ծանուցագրին պատասխան չտրուելուն համար Պալքանեան երեք Պետութիւնք առանց ուրիշ ոչ և է ձեւի դիմելու պատերազմ հռչակեն։ Կ'ըսուի թէ վաղն իսկ պիտի զրկուին Պալքանեան Պետութեանց մօտ Թուրք դեսպաններուն անցագիրները։

ԹՈՒՐՔ ԵՒ ՍԵՐԲ ՋՕՐԱՑ ԿԻՐԻՆԵՐԸ

ՍԵՐԲԵՐԸ ՈՒՐԻՆ 2 ՍԵՌԵԱԼ ԵՒ 4 ՎԻՐԱՒՈՐ

Պելգրատէն կը հեռագրուի Հոկտ. 14 թուով.—

Պաշտօնական դեկոյց մը կ'ըսէ. «Ռիխթովացէն առնուած պաշտօնական լուրերու նայելով, Թուրք և սերբ զօրաց միջեւ կռիւները շարունակուեցան այսօր ամբողջ օրը։ Սերբերը ունեցան 2 մեռեալ և 4 վիրաւոր։ Թուրքերը, որոնց թիւը 3,000 հոգի կը հաշուուէր, քաշուեցան սահմանպուլուխէն անդին։ Սերբ կառավարութիւնը այս դէպքը դիտումնաւոր կը նկատէ, ու կ'ըսէ թէ գրգռութիւն յառաջ բերելու համար եղաւ, բայց Սերպիա վճռած է հանդարտօրէն սպասել Բ. Դրան պատասխանին՝ Պալքանեան երեք Պետութեանց համիմատ ծանուցագրին»։

ԿԱՐՄԻՐ ՄԱՀԻԿԸ ԿԸ ԳՈՐԾԷ

Կարմիր Մահիկին մէջ արտակարգ գործունէութիւն մը կը տիրէ։ Մինչ այսրերէ բաղկացեալ յանձնաժողովներ կը զբաղին հիւանդանոցներու կազմակերպութեամբ և պիտոյքներու գնմամբ, կիները զապտիեներ Խատան կանչել կուտայ որպէս զի հեղինակները ստուգէ։ Անոնք անտեղեակ կը ձեւանան, և այս կերպով գործը լմնցած կը յայտարարուի։ Մնկէ եւրը այն կանչուող ցեղապետները կը թշնամանան Հայոց գանգատի դիմելնուն համար, և յետոյ կ'ըսեն թէ Խասան երթալու համար 5 լիրա անձնական և ձիու ծախք ըրած են, պէտք է որ Հայերը վճարեն։ Խեղճերը արդէն բան մը չունէին վճարելու, միայն մնացած 15—20 քիլէ արմտիքը ձեռքէ կը հանեն 5 լիրայի փոխարէն։

Շարակրակի մէջ թալուելիք ոչ և է բան չմնալուն, այլեւս կը սկսին Հայոց կեանքին սպառնալ։ Միազամայն կը յայտնեն թէ «Կառավարութիւնը աշխիրական գործի խառնուելու իրաւունք չունի». նոյն իսկ սոսկալի ծեծեր քաշելով կը սպառնան ըսելով. «Տէ՛, կառավարութեան դիմեցէք. դուք կառավարութիւն կը ճանչնաք եղեր...։»

Հայերը Շարակրակի վերջին բարեւը տալով, դարձան քաղաք, յետին ատենն թշուառ վիճակի մէջ, իբր մուրացիկ գաղթականներու խումբ մը։ Իսկ Շարակրակ իր աւերակներուն խառնուեցաւ ինչպէս էր առաջ։

ԹԱԴԷ

կողմերէն «տէվրիյէ» զինուորներու խումբ մը կ'անցնի. Հայերը կը ինդրեն և միանգամ կը հաճեցնեն որ իրենց պաշտպանութեանը փութան. ասոնք թէեւ յանձն կ'առնեն, սակայն տեսնելով որ իրենց մէկ գնդակին Արաբները տասնով կը պատասխանեն, իսկոյն կծիկը կը դնեն։

Հայերը դեռ չթաքնուած մաս մը հանձքերը դրացի Արաբներուն կը յանձնեն կիսովին. կալը վերցուելու պահուն աւարառուները կը հանին, և Արաբներու բաժինները թողած Հայերունը չկը թալանեն։ Այլ եւս ամէն բան ոպառած էր. ո՛չ ցորեն, ո՛չ գարի, ո՛չ կորեկ, ո՛չ սոխ և ոչ այլ ինչ. մինչև իսկ անասներու գերանները չէին մնացած. միայն 15—20 քիլէնոց բան մը մնացած էր։ Հայերը ի վերջոյ կառավարութենէն խնդրեցին որ զէթ գիւղին թալանուած ըլլալը հաստատէ. այս պարագային կառավարութիւնը ալ եւս բարեացակամ էր, և կ'ուզէր դիտալ թէ իրօ՞ք թալանուած է Շարակրակը։ Հաւանեցաւ քննիչ յանձնախումբ մը ղրկել, եթէ ծախքը գեղացիք վճարէին։ Եւ ջախջախուած Հայերը, իրենց չունեցածէն առելով, 18 մէճիտ կուտան կառավարութեան։ Քննիչ յանձնախումբը քննութիւնը կատարելով կը հաստատէ և յետոյ քանի մը Արաբ ցեղապետներ Խատան կանչել կուտայ որպէս զի հեղինակները ստուգէ։ Անոնք անտեղեակ կը ձեւանան, և այս կերպով գործը լմնցած կը յայտարարուի։ Մնկէ եւրը այն կանչուող ցեղապետները կը թշնամանան Հայոց գանգատի դիմելնուն համար, և յետոյ կ'ըսեն թէ Խասան երթալու համար 5 լիրա անձնական և ձիու ծախք ըրած են, պէտք է որ Հայերը վճարեն։ Խեղճերը արդէն բան մը չունէին վճարելու, միայն մնացած 15—20 քիլէ արմտիքը ձեռքէ կը հանեն 5 լիրայի փոխարէն։

Շարակրակի մէջ թալուելիք ոչ և է բան չմնալուն, այլեւս կը սկսին Հայոց կեանքին սպառնալ։ Միազամայն կը յայտնեն թէ «Կառավարութիւնը աշխիրական գործի խառնուելու իրաւունք չունի». նոյն իսկ սոսկալի ծեծեր քաշելով կը սպառնան ըսելով. «Տէ՛, կառավարութեան դիմեցէք. դուք կառավարութիւն կը ճանչնաք եղեր...։»

Հայերը Շարակրակի վերջին բարեւը տալով, դարձան քաղաք, յետին ատենն թշուառ վիճակի մէջ, իբր մուրացիկ գաղթականներու խումբ մը։ Իսկ Շարակրակ իր աւերակներուն խառնուեցաւ ինչպէս էր առաջ։

ԹԱԴԷ

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ "ԱՎԷՐՕՖ,,Ը

Պաքան տերութեանց մէջ միայն Յունաստանն է որ կրնայ երեւան հանել «Ավերոֆի պէս զրահաւոր մը, որ ունի 10,000 թնտս տարողութիւն և 28 թնդանօթ։ Յունաստան քանի այս միակ զրահաւորէն, ունի 8 Թորփիլհաւած, 3 հրդեղեպահ և 7 թնդանօթակիր նաւեր։

ՈՐ ՊԻՏԻ ՀԱՍՏԱՏՈՒԻ ՍՈՒԼԹԱՆԻՆ ՆՈՒԻՐԱԾ ՇԻՒԱՆԴԱՆՈՑԸ

Ծանուցած էինք թէ Սուլթանին ծախքով հիւանդանոց մը պիտի պահուի հարիւր անկողինոց, պատերազմի վիրաւորները դարմանելու համար։

Որոշուած է որ այս հիւանդանոցին համար յատկացուի Մաքքայի մէջ գտնուող Մայր Թագուհիին պալատը։

ԻԶՄԻՐԻ ՄԷՋ ՊՈՅԿՈՒՐ ՍԿՍԵՐ Է

Իզմիրի «Բէյլիս» թերթին ըրած առաջարկին վրայ, Հելլէնացիներու դէմ պոյքոթը սկսեր է հոն։

ԻԶՄԻՐԷՆ ԲՈՂՈՔ

Իզմիրցի քաղաքացիներ վարչապետին ու պատերազմական նախարարին հեռագիր քաշելով բողոքեր են տեղւոյն պահեստներու հազարապետին կատարած ապօրինութեանց դէմ։

ՄԱՀՓՈՐՁ ՐՈՒԶՎԷԼԻՆ ԴԷՄ

Միլուօքիէն կը հեռագրուի Հոկտ. 14 թուով թէ զրոյցի մը նայելով, ընկերվարական մը ատրճանակ պարպեր է Մր. Ռուզվէլտի դէմ, կուրծքէն վիրաւորելով զայն, թեթեւապէս։ Մր. Ռուզվէլտ մեկներ է Շիքակօ։

Լոնտոնէն նոյն թուակիր հեռագիր մին ալ կ'ըսէ թէ Շիքակօէն լուր առնուած է որ կը հաստատէ Մր. Ռուզվէլտի դէմ եղած մահափորձը, բայց թէ անոր վէրքը ծանր չէ։

Ա Զ Գ Ա Ց Ի Ն

ՆՈՐԸՆՏԻՐ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՈՑ ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՆԻՍՏԸ

ԴԻՒԱՆԻ ԸՆԹՐՈՒԹԻՒՆ

Ազգ. Վարչութեան նորընտիր քառաքաղ. Ժողովը երեկ առտու նիստ գումարեց, նախագահութեամբ Ս. Պատրիարքին։

Ներկայ էին Ստեփան Գարաեան, Աբրահամ Տէր Յակոբեան, Վահան Փափազեան, Օգթ. Փաշաեան, Տիրան Երկոնեան, Արիստակէս Դասպարեան, Օգթ. Թէրզեան, Օգթ. Ճէլալ, Համբարձում Պոյաճեան, Ոսկան Մարտիկեան և Լեւոն Տէմիրճիպաշեան էֆ.ներ։

Նիստէն կը բացակայէին միայն Սըմբատ Բեռթիպեան, Սարգիս Սուլն և Յարութիւն Զէքի էֆ.ները՝ այս վերջին երկուքը մայրաքաղաքէս բացակայ ըլլալնուն պատճառաւ։

Ժողովը կարդալով իր պաշտօնի հաստատութեան պետական պաշտօնագիրը արձանագրեց և ապա դաղտնի քուէարկութեամբ կազմեց իր դիւանը հետեւեալ կերպով.—

Ստեփան էֆ. Գարաեան Ատենապետ, Աբրահամ էֆ. Տէր Յակոբեան դեր-ատենապետ, Տիրան էֆ. Երկոնեան ատենադպիր և Արիստակէս էֆ. Դասպարեան դեր ատենադպիր։

Ժողովական Դասպարեան էֆ. գրաւորապէս պարզեց իր տեսութիւնները Ժողովին հետեւելիք ուղղութեան, գործոց կանոնաւոր վիճակի մը վերածման, Պատրիարքարանի դիւանները վերակազմութեան ծրագրին քննութեան ուարտուելոյն, հարստահարութեանց և երեսսաղիմական խնդրոց կարգադրութեան, իր նախորդէն Ժողովին փոխանցուած խնդրոց ուսումնասիրութեան և նոր թղթերու քննութեան համար նախաքննիչ յանձնաժողովոյ մը կազմութեան մասին։ Ժողովականք վերահասու եղան պարտականութեանը և ընդունելով պէտքը նախաքննիչ յանձնաժողովոյ կազմութեան, ընտրեցին նոյն մարմինը անդամակցութեամբ Ոսկան Մարտիկեան, Վահան Փափազեան և Լեւոն Տէմիրճիպաշեան էֆ.ներէն։ Բ.— Ժողովը որոշեց յառաջիկայ ուրբաթի նիստին իր անմիջական հոգածութեան առարկայ ընել 30—45 տարեկաններու զինուորագրութեան խնդիրը և յանձնարարեց դիւանին անցնել զայն օրակարգ։ Գ.— Ժողովն որոշեց, նոյնպէս Տեսուչ հորհուրդներու կազմութեան խնդիրը անցնել օրակարգ, առաջին առթիւ զբաղելու համար անոնց կազմութեամբ։ Դ.— Փալաքաշեան Յովնան էֆ. իր երբեմնի կրթական տեսչի պաշտօնավարութեան հաշուէն պահանջքի խնդիր յարուցած և այս մասին դատի դիմած ըլլալով, Ժողովը յանձնեց խնդիրը Ժողովական Երկանեան էֆ.ի ուսումնասիրութեան։

29—45 ՏԱՐԵԿԱՆՆԵՐԸ

ԿԸ ԶԻՆՈՒՈՐԱԳՐԵՆ ԷՍԻՐՆԵՒԻ ՄԷՋ

Էսիրնէէն մայրաքաղաքս հասած նամակներէ կը տեղեկանանք թէ՝ տեղւոյն զինուորական հրամանատարը Էսիրնէցի 30—45 տարեկան ոչ-իսլամ բոլոր զինուորագրելու նկատուածները դրշի տակ կանչեր և դրեր է կանոնաւոր բանակին մէջ. անկէ զատ յայտարարութիւն մը հրատարակած է որով ծանուցեր է թէ՝ մինչև Սեպտեմբեր 30 «պէտէլ» պիտի ընդունի և Հոկտեմբեր 1ին «պէտէլ» վճռող ոչ-իսլամ 30—45 տարեկաններու «պէտէլ»ները մերժեր է։ Երէկ Պոլսոյ Կիսիրնակ Խիրնէցի ազգայիններ Ազգ. Պատրիարքարան գալով, բողոքեցին եղած այս կարգադրութեան դէմ, զայն գլխովին հակառակ դտնելով օրէնքին ու նախարարներու յայտարարութիւններուն։

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Ի՞ՆՉ ԿԸ ԳՐԵՆ ԱՌԱՋՆՈՐԴՆԵՐԸ

Մուշի առաջնորդ Ներսէս եպս. Խաչատանեան Սեպտ. 12 թուով Փասուրէն (Մուլը Սասուն) կը գրէ Պատրիարքարան. — «Մուլթեցի ծանօթ ոճրագործ աւազակախումբը ամրան սկիզբը չորս ջորիի բեռներով և զանազան իրեղէններով յափշտակեց Սասունի Փանք գիւղախումբի Մշգեղի և մերձակայ գիւղացիները, բուն Սասունէն Մուշ տանող ճամբուն՝ Ծովասարի վրայ։ Այս գիծով է որ խեղճ Փանցիք և Խիանցիք մշգեղէն կը տանէին Մուշի դաշտը և այլուր, արմտիքով փոխելու համար։ Արդէն նախապէս գրած էի թէ տրուած բողոքներուն անպտղի մնալուն պատճառաւ այդ կողոպտող թշուառները ստիպուեցան քսան ոսկի ազատողներ տալ զիրենք կողոպտող աւազակապետին ետ առնելով միայն ջորիները։ Ամսոյս սկիզբը դարձեալ միեւնոյն աւազակախումբը միեւնոյն գիւղի և Խնձորիքի գիւղացիներէն միեւնոյն ճամբուն վրայ չորս ջորի եւս բեռներով մեկտեղ յափշտակած՝ ջորեպաններն ու ուսուցչի մը լաթերն ու դրամները կողոպտած է։ Քանի շաբաթներէ ի վեր Սասունն հոմանական այցելութեան եղած ըլլալով՝ էն խաւար անկիւններէն եղող այս Փանք գիւղամուտն ալ հանդիպեցայ։ Ժայռոտ զառիվայրերու վրայ հաստատուած են անոր գիւղերը։ Գալով սպանուած Ղազարի, Փանքի Մկիթիր գիւղի գիւղապետն էր՝ Հօրեղբօրորդի ծանօթ հերոս Գէորգ Զաքուչին։ Կ'ըսուի թէ՝ Ղազարի հետ ուրիշ հայ մըն ալ Գապրըճօզէն սպանուած է։ Երկուքն ալ դաւադրութեամբ սպանուած են Մարաթուկարի արեւմտեան թեւերուն վրայ, Պատրման գիւղի մերձակայները, ուր կը բնակին Զէլալցի արիւնարբու քիւրտերը։ Մինչդեռ Սասունի իտարէ ժողովի անդամներէն Խաչ անուն Հայու Նոր գիւղի Հայ գիւղիմքի Ռշոյի և առանց նման չատ մը անմեղ անձերու սպաննիչները երբեք չեն հետապնդուիր և կը թողուին որ ահ ու սարսափ սփռեն չորս դին. ասդին ծանօթ ոճրագործ աւազակապետ Կէնօֆ սպանիչը (որ Կէնօֆյի ազգակցին է և զայն սպաննած այն պատճառաւ որ անիկա իր հրացանը յափշտակած էր) հետապնդելու համար Մուշէն, Սղերդէն, Գապլճօզէն ոստիկանական ջոկատներ գիշերով կը պաշարեն Հայ գիւղերը անխնայ ծեծի ենթարկելով և նոյն իսկ կողոպտելով գիւղացիները։ Այս հետապնդող ջոկատներուն կ'ընկերանան նաև Կէնօֆի զաւակները (որոնք զինուած են արգիլուած հրացաններով) ու ազգականները։

+

Մուշի առաջն. փոխանորդ Եղիշէ քհ. սեպտ. 20 թուականով կը գրէ Պատրիարքարան.— «Մագործ Եսաւը որ երկու շաբաթէ ի վեր ոպանուած էր չէրքէզներու կողմէ և դիակը յայտնի չէր թէ ուր կը գտնուի, Ագ—Պուհար գիւղի մօտերը ծորի մը մէջ գտնուած է յոչոտուած ու գլուխը մարմինէն կըտրուած. միթէ արբիք՝ դատախազի օգնականին հետ անմամբ գացած էր յիշեալի դիակը փնտռելու. զոհի մարմինը երեւան եկնելէ վերջ ձերբակալուած են 4 չէրքոյ 2 թիւրքեր և 2 հայ ու բանտը կը գտնուին։ Անցեալները Բէօսուրի Խրմրզ գիւղացի Ուսուֆեան տէրվիշը աղջկան հաճութեամբ Զիւրի քիւրտերէն աղջիկ մը տարած էր. ոսկան հնձի Մուսա պէյը ուրիշ քիւրտ մը 40 ոսկի պաշտը առնելով կ'ուզէր յիշեալ աղջիկը այս վերջնոյն տալ, ուստի այդ առեւանգութիւնը պատրուակ բռնելով քանի մը հարիւր զինեալ քիւրտերով յարձակում գործած է Սէյտանցի քիւրտ ցեղի գիւղերուն վրայ. երկու օրէ ի վեր կռիւը կը շարունակուի Պուլանդրի ճամբաները զոցուած են և Ժողովուրդը ահ ու սարսափի մէջ կը գտնուի, մանաւանդ այն հայ գիւղերը որ մօտ են կռիւի վայրերուն՝ Ցրօնք, Դվնիկ, Ապպուրար, Երեզակ, Թիլ, Բրդազամ եւայլն, չեն համարձակիր դուրս ելնելու. կռիւը երթալով կը տաքնայ. Սէյտանցիներուն օգնութեան եկեր են Հասանանցի ցեղի քիւրդերը և ճարանցիները. հսկի Մուսա պէյի կողմէ 8 հոգի սպաննուած են առայժմ եւ տարեր են 2 զէնք, իսկ Սէյտանցիներու կողմէ 5 սպաննուած և 3 վիրաւոր կայ կ'ըսեն։ Երկու օր առաջ թէեւ զօրք ղրկուած է ընդհարումներու առաջքը առնելու համար, բայց անկարող գտնուած է. միայն պաշտպանած է Թրեղ գիւղը. չորս պէօլիւկ զինուոր և թնդանօթ ալ ղրկուեցաւ երէկ. թէեւ տեղւոյս կառավարիչն ալ զօրեր է դէպքին վայրը, սակայն արդիւնք մը չտեսնուեցաւ և տակաւին հակառակորդ ցեղերը իրարու դէմ կը գտնուին։ Սըմբօրոս և Հանթ—Մաղալ գիւղերը ուր տեղի ունեցած է կռիւը, Մուսա պէյի գիւղէն՝ Խիներէն հեռու է 8—10 ժամ։ Սէյտանցիները թէեւ ճորտ կը համարուին Հասանանցիներուն, բայց իրենք մեծ մասամբ ոչխար քիւրտեր են և կ'զբաղին երկրագործութեամբ ու խաչնարածութեամբ։

×

Աղթամարի Կաթող. Տեղապահն Եղնիկ վրդ. ալ Սեպտ. 19 թուակիր ուրիշ տեղեկագրով մը կը պատմէ Վանայ վերջին դէպքը. աւելցնելով թէ՝ հրացանագործութեան հրաման տուող, հարիւրապետն է Ապաուլլահ էֆէնտի, իսկ սպաննուողներն են՝ Խրստոնէության Նաստչեան Յարութիւն և Մինասեան Արմենակ։ Վիրաւորուած է նաեւ Յակոբ Կրպէն։ Զերբակալուածներն են՝ Զկոր գիւղացի Գալուստ Պողոսեան, Արշակ Միքայէլեան և Յաղթեցի Յովան։ Կաթոլիկոսական Տեղապահը Գոմս գիւղի ծանօթ ոճրագործ պատմելով կ'աւելցնէ. «Սեպտեմբերի Մահմէտ աւազակը նամակներ ցրուեց հայ գիւղերը և իւրաքանչիւրէն 50ական ոսկի պահանջեց։ Կարկառի վերոյիշեալ դէպքին գիշերը քիւրտերը երեւ առած այդ հարիւրապետին ընթացքէն իրարու ետեւէ այրեցին Նոր գիւղի 12 խոտի դէզերը, Նարեկի 1 և Զորքերդի 5 դէզերը։ Սեպտ. 15ին Խիզանի Խարսոց, Եղոնց և Խարիթ գիւղերէն սպաննուեցան մէկ մէկ հայեր. մէկին անունը կրցանք տուգէլ. ան ալ Բարսեղ է։

×

Բաղէշի Առաջնորդ Սուրէն Վրդ. գրով մը տեղեկութիւններ կուտայ նոյն գաւառի կացութեան մասին. այսպէս կը գրէ թէ՝ քաղաքին ու շրջակայ գիւղերու վիճակը ըստ առաջնոյն բոլորովին կը մնայ անփոփոխ և սպառնալից։ Երթեւեկութիւնները դադրեր են բոլորովին և ընդհանուր սարսափը կը տիրէ տակաւին համատարած։ Կառավարութիւնը դիմումները կը թողու անլսելի, թէեւ պարբերաբար ժամանակներու կողմէ հեռապդումներ տեղի կ'ունենան, բայց ամէնքն ալ ապարդիւն։ Շաբաթ մը առաջ Պիթլիսէն երկու ժամ հեռաւորութեամբ Ծակ-քար անուն տեղը աւազակախումբ մը յարձակում գործելով ոստիկաններու վրայ՝ գնդակահար սպաննած է անոնցմէ երկու հոգի։

ԿՐՕՆ. ԺՈՂՈՎԸ

Ժողովը իր վերջին նիստին մէջ լուծեց Սերասացի Կիրակոս Դանիէլեանի և կնոջ Վառուառի պակը և արտօնեց կինը վերամուսնութեան, իսկ այրը, իբր մեղապարտ զրկեց եկեղեցւոյ Ս. Խորհուրդներէն։ — Լուծեց Պոյապացի Կիրակոս Պաչառուբեանի և կնոջ Սրբուհիի պակը, արտօնելով այրը վերամուսնութեան և կիրը զրկելով եկեղեցւոյ հաղորդակցութենէ յայտնի անբարոյականութեանը համար։ — Լուծեց Երուանդ Գալուստեանի և կնոջ Եպրասիէի պակը։— Սկիւտարի Տ. Դաւոնդ քհնյ. Սուրիասեանի դէմ եղած ամբաստանութեան քննութիւնները փութացնելով հանդերձ որոշեց ցնոր տնօրինութիւն դադրեցնել զայն քահանայագործութենէ։

Յաւով կ'իմանանք թէ Հալէպի մէջ կնքած է իր մահկանացուն Յակոբ էֆ. Խաչֆեան, անմիթիթար սուգի մէջ թողլով իր բոլոր պարագաները։

Հանգուցեալը տակաւին երիտասարդ, սիրուած դէմք մըն էր Հալէպի մէջ և իր մահը ցաւ պատճառած է նաեւ զինքը բոլոր ճանչցողներուն։

Ցուզարկաւորութիւնը տեղի ունեցած է մեծ շքով տեղւոյն Քառասուն Մանկաց եկեղեցիին մէջ, սեպտ. 21ին, ի ներկայութեան յուղարկաւորներու ըստուար բազմութեան մը և մարմինը ամփոփուած է Հալէպի Ազգ. գերեզմանատունը իր ընտանեկան դամբարանին մէջ։

Խմբագրութիւնս այս առթիւ իր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ հանգուցեալին բոլոր պարագաներուն։

ՅՈՐԵՆԻ ԱՐՏԱԾՈՒՄԸ

Բեռլինպուրկէն կը հեռագրեն Հոկտ. 12 թուականով. — «Ռուսիոյ բովանդակ հարաւային մասին ցորենի արտածիչները մեծապէս մտահոգ են, որովհետեւ կը վախնան թէ Տարտանէլը կը գոցուի և իրենց շոգենաւերը վար կը դրուին Թուրքիոյ կողմէ։ Գործառնութիւնները կասած են բոլորովին և ցորենի վաճառականներու գործունէութիւնը որ չատ չեչտուած էր հունձքերու լաւութեան պատճառաւ՝ կը սկսի մարել։ Ամէն կողմէ կը խնդրեն կառավարութենէն որ ազդու միջոցներ ձեռք առնէ։ Թերթերը կը հաստատեն թէ Ռուսիա իրօք յայտարարած է Պոլսոյ մէջ թէ երբեք չպիտի հաւանի նեղուցներու փակումին։

×

ՀԱՅԻՆ ԳԻՆԸ ՊԷՏՔ Է ԱՒԵԼՑՆԷ

Քաղաքապետական ժողովը երէկ իր մօտ հրաւիրեց փեսպան արհեստապետութեան ներկայացուցիչները և խորհրդակցութիւններ կատարեց թէ՝ պէտք է հացին գինը 5 փարա աւելցնել։ Դեռ վերջնական կարգադրութիւն մը չէ եղած։

ՊԱՏՇՕՆԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ԲԱՑ ՊԻՏԻ ՄՆԱՆ ԻՐԵՐՆԵՐԸ

Պաշտօնապէս հաղորդուեր է պետական բոլոր պաշտօնատուներուն թէ՝ պատերազմին պատճառաւ մինչեւ գիշերուան ժամը 8 քաց պիտի մնան պաշտօնատուները և ամէն գիշեր մէկ մէկ պաշտօնեայ պիտի սպասէ հոն։

ԲԱՐԻԶԻ ՍԱԿԱՐԱՆԸ

3 Հոկտ. 1912

Ֆրանսական Ռանթ	81·20
Օսմանեան Միաց.	81·10
Օսմ. Երկաթուղի	177—
Պանք Օթոման	187·
Պալիա Գարաայրն	312·

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄԻ ԼՈՒՐԵՐ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ԴԱՇՏԻՆ ՎԵՐՋԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ԳԱՐԱՏԱՂՋԻՈՑ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ ԺԱՄԱՆԱԿԱՒՈՐ Է

ԵՐԿՈՒ ԿՈՂՄԻ ԿՈՐՈՒՍՏՆԵՐԸ Ի՞ՆՉ ԵՆ

«Թան» կը ծանուցանէ թէ Գարատաղի կողմէ տարուած մանակի յաղթութիւնը, դէպի Թուզի իրենց յառաջխաղացութեան ընթացքին, բոլորովին հաստատուած է։ Այդ յաղթութեան հետեւանքը եղաւ Մարթինովիչի հրամայած թեւին յամրօրէն յառաջացումը Գալանչէն անդին, և թերեւս դէպ ի հիւսիս, ինչպէս նաև Նամանօրիոնակ յառաջացումը զօրավար Վուքովիչի կողմէ՝ դէպի Պիէլոպոլիէ։ Այնպէս կը կարծուի որ այս վերջինը պաշտօն ունի վերոյիշեալ երկու քանակներուն կողը պաշտպանելու և միեւնոյն ժամանակ թէ Գարատաղի հողը և թէ Թուզիի դէմ եղած յարձակումը կը պաշտպանէ Թուրքերուն հաւանական մէկ յարձակման դէմ, որ կրնայ տեղի ունենալ Լիմի բարձրադիր հովտին կողմէ։ Ամէն զգուշանալով է որ ո՛չ Գարատաղցիները, ոչ ալ Սերպերը չեն մտներ Նովի-Պազարի սանջակը։

Թուզիի կողմը կատարուած գործողութիւնները, որոնք աւելի եաքը կրնան տարածուիլ մինչև Շքօտրա, կապակցութիւն ունի այն յաւակնութեանց հետ զորս Գարատաղ կը ծանուցանէ իր ընդարձակման մասին։ Ամրիկա է իրենց քաղաքական նպատակը, և դարձեալ ամրիկա էր այն շրջանակը որուն մէջ դիւրանցիկ յաղթանակներ տարին 1877-78ի պատերազմին մէջ, երբ Ռուսական յաղթանակները ստիպեցին Թուրքերը, Ադրիանիոյ մէջ իրենց ունեցած զօրքերը հեռացնել։

×

Դարձեալ «Թան» օր մը վերջ (14 Հոկտ.) կը գրէ կացութեան մասին,—

Գարատաղէն առնուած լուրերը նշանակելի փոփոխութիւն մը ցոյց չեն տար կացութեան մէջ։ Երկու կողմին զինուորներն ալ, հոկտեմբեր 9ի, 10ի, 11ի և 12ի կռիւներէն յոգնած՝ կը հանգչին։ Մարթինովիչի մասը, մասնաւորաբար Բէլէմէնթի, Հօթի, Կրուտի, Բասխթալի ցեղերը, որոնց ամէնքն ալ Զեմ գետին եզերքները կը բնակին և 1910—11ի դէպքերէն ի վեր բարեկամութեամբ կապուած են Գարատաղցւոց հետ, խոստացեր են անոնց սգակցիլ։ Նովի Պազարի մէջ, ընդհակառակը, Ալպանացիք Գարատաղցւոց դէմ են։ Արդէն իսկ սկսան գործել սերբ և Պուլկար չէթէներ՝ Մակեդոնիոյ մէջ։

×

Վերջին ճակատամարտներուն նկատմամբ հետեւեալ մանրամասնութիւնները կը հաղորդուին։

ԲՕՍԿՈՐԻՑԱ, 11 Հոկտ.— Ճակատամարտը չարունակեց այս առտու և կը տարածուի Թրքօ-Գարատաղեան սահմանագիծին բովանդակ երկայնքը։ Զօրավար Մարթինովիչ հիւսիսային բանակով, յաջողութեամբ կը գործէ Թապարշի ամրութեանց դէմ որոնք հարաւի կողմէն կ'իջնեն Նեքօտայի վրայ։ Ցերեկին Գարատաղցիք գրաւեցին Ռօկամօ ամրոցը, Թուզիի մօտ։ Բազմաթիւ վիրաւորներ կը հասնին։ հիւանդանոցները լեցած են։ Թագաւորը այցելեց վիրաւորներուն և համբուրեց հայրենիքին համար մեռնողները։ չատ օրասոյզ տեսարաններ պարզուեցան։ 6000 Մարսօրներ, Թուզը բանակին կոնակէն կը կռուին։ Անոնցմէ հարիւրաւորներ Բօսկօրիցա եկան զէնք խնդրելու։

ՎԻՆՆԱ, 11.— Թրէյսթէ հասած չղեռնաներ կը ծանուցանեն թէ Պոչանա գետին եզերքի գիւղերը, գետաբերանին մօտ, կ'այրին։ Բուռն ճակատամարտներ կը մղուին այդ շրջանակին մէջ, մինչեւ այսօր յաղթականները Թուրքերն են։

ԲՕՍԿՈՐԻՑԱ, 12.— Երէկ, բովանդակ ճակատին վրայ, բուռն ճակատամարտներ տեղի ունեցան։ Կեդրոնական բանակը որ դանաժառանգ իշխանին հրամանատարութեան տակ կը գտնուի, բազմաթիւ յարձակումներ գործեց Բօկամէի ամրոցին դէմ և ցերեկին գրաւեց զայն։

Հրետանին ամբակոծեց լեռը որ Վրանիսի կողմէն զօրեղապէս ամրացուած էր։ Իրիկուան դէմ, հեռուակազօրքը մօտեցաւ և դիշերուան սկիզբը յարձակում գործեց։ Բօսկորիցայի հիւանդանոցները լեփ լեցուն են։ Թագաւորը երկու անգամ այցելեց վիրաւորներուն։ Թագաւորին աղջիկը, Քսենիա իշխանուհին, այստեղ է և հիւանդապահուհիները կը փարէ։ Վիրաւորներուն մէջ կը գտնուին բազմաթիւ Մարիսօրներ և Թուրք զինուորներ։ Մինչև հիմա, 300 գերիներ առաջնորդուեցան Նեքիչ։ Գերիները չատ լաւ կը նայուին, որովհետեւ թագաւորը խիստ հրամայեր է այդ մասին։ Տէպիչի ամրոցին դերի բռնած հրամանատարը ընդունելով, թագաւորը ըսաւ. «Քա՛ջ եմ։ Հոգեկաւ եմ պատերազմի բախտին որ այս հանգոյցը պարզուեց ինձի»։ Այսօր, ցերեկէն վերջ, Թուզի քաղաքը պաշարուեցաւ։ Պահակախումբին և չրջակայ գիւղերուն յարձակումները Նեքարայի հետ, բոլորովին խլուեցան։

ԼՈՆՏՈՆ, 11.— Զէթինէէն «Սթանտարտ»ի ուղղուած հեռագիր մը կ'ըսէ թէ Տէպիչի յարձակման միջոցին Գարատաղցիք չկրցան լաւ գործել իրենց թնդանօթները։ Թագաւորին դիտողութեան վրայ, պատասխանատու զօրավար Պոչովիչ անձնասպան եղաւ։ Այդ կռուին մէջ երկու կողմին ալ կորուստը չատ մեծ էր։ Թուքերը 600 մեռեալ ունեցան և Գարատաղցիք 400։

ԲԼԱՆԻԶԱ, 11.— Երէկ, արշալոյսին, գարատաղցւոց երկու զօրաբաժիններ, ինքնաշարժներով յարձակեցան Տէպիչի, Բանիճայի, Միլէզի, Ռէկայի, Աբիրչանիի և Վրանեայի Թուրք զօրաբաժիններուն ու ամրոցներուն վրայ, և կատաղի ամրակռութիւնէ մը վերջ, յարձակմամբ գրաւեցին զանոնք։ Ճակատամարտը տեւեց 14 ժամ և վերջացաւ Գարատաղցւոց յաղթութեամբ։ Գարատաղի զրաչակը կը ծածանի բոլոր ամրութեանց վրայ։ Թուքերը չատ կորուստ տուին։ Գարատաղցիները ունեցան 32 սպաներ և 43 վիրաւորներ։ Թուքերը գերի բռնուեցան 8 մարդիկ։ Թուքերուն կը չարունակուի։ Գարատաղցիք կը յառաջանան արագօրէն։ Իրենց խանդավառութիւնը անսկզբնական է և անսպառելի մեծամասնութիւն։

×

Զինուորական մանրամասնութիւններ այն կարծիքէն են թէ Գարատաղցւոց այս յաջողութիւնները ժամանակաւոր բաներ են, և թէ թրքական բանակին կեդրոնացումը այդ լեռնաւոր ու դժուարամարտ վայրերուն մէջ, անդառնալի կերպով պիտի փակէ յաղթութեան ամէն ճամբայ Գարատաղցւոց առջեւ։

×

«Մաթէն»ի Զէթինէէի թղթակիցը կը հեռագրէ իր թերթին Հոկտ. 12 թուականով.— «Այսօր կատաղի ճակատամարտ մը տեղի ունեցաւ քովանդակ դիծին վրայ։ Գարատաղցւոց կորուստն է 88 սպանուած և 305 վիրաւոր, որոնցմէ 28 սպայ։ Թուքերուն ալ ահագին կորուստ ունեցան»։

Իսկ Ռիւթէր կը ծանուցանէ նոյն թուականով.— «Հարաւային բանակին ստացուած տեղեկութեանց համաձայն, Թուքերը երէկ փորձեցին իրենց կարգին յարձակողականի անցնիլ, բայց ետ մղուեցան։ Բօկամայի թրքական դիրքը գրաւած ատենին ձեռք անցուցին Բլուրի Բնդանօթ մը որ տակաւին գործածելի էր։ Ձեռք անցուցին նաև ռազմամթերք։ Գարատաղցիները, Տէպիչի ամրոցը յարձակմամբ առին, բայց ունեցան 120 սպանուած և 400 վիրաւոր։»

«Մաթէն» այս հեռագրին առթիւ դիտել կուտայ թէ Զէթինէէի իր թղթակցին ծանուցած կորուստները այս թիւին մէջ չեն։ Դարձեալ դիտել կուտայ թէ Սիւթէրի կողմէ ծանուցուած 400 վիրաւորներն ու 120 սպանուածները կը կազմեն Գարատաղցւոց բովանդակ կորուստը պատերազմի սկզբնաւորութիւնէն է վեր։

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

ԱՆԳԼԻՈՅ ՄԱԿԵԴՈՆԱԿԱՆ ԳՕՄԻԹԷԻՆ ԻՆՔՆԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆՆ Է ՏԱԳՆԱՊԻՆ ԴԱՐՄԱՆԸ

Անգլիոյ Մակեդոնական քոմիթէին մասնիճիւղի մը հրատարակած է Պալքանեան արդի կացութեան մասին։ Հաւասարի անոր ամէնէն նշանակելի մասերը.—

«Բաղաքակիրթ աղգերու միջեւ մըղուած սովորական կռիւ մը չպիտի ըլլայ այս պատերազմը, այլ հակառակորդ ցեղերու կռիւ մը, մորսկուած դարերու ընթացքին կատարուած ատելութենէն մը, և զիւղային քաղաքացիութեանց կիներն ու տղաքը ամէնէն աւելի պիտի ենթարկուին անոր սոսկութիւններուն։ Պատմականապէս՝ պատերազմին պատասխանատուութիւնը կ'իյնայ ազգութեանց, մասնաւորաբար Անգլիոյ վրայ։

«Ցեղութիւնները չպատասխանեցին Աւրոպոյ կողմէ եղած ապակերդնացման տարամ առաջարկին, և ատիկա ապացոյց մը եղաւ թէ Պալքանեան պետութիւնները այլեւս չեն կրնար Եւրոպայի վստահիլ, և թէ պէտք է որ իրենք նային իրենց գլխուն ճարը։ Վերջ տալու համար այն անտանելի թշուառութեան, որուն ենթարկուած են Թուքիոյ մէջ ապրող իրենց եղբայրները։ Մեռաստաներորդ ժամուն միայն զոյացաւ Եւրոպական համաձայնութիւն մը, որուն բարենորոգման բանաձեւը սակայն զուրկ էր այն անհրաժեշտ մանրամասնութիւններէն, որոնցմով կապուելի պիտի ըլլար անոր արդիւնաւորութիւնը։ Ցերութիւնները չուզեցին իրենք իրենց կողմէ գործադրութեան դնել իրենց ծրագիրը։ արդէն իրենց ծանուցագրէն ալ կը հասկցուի թէ տակաւին համաձայնած չեն համախմբումը ծրագրի մը վրայ։

«Ժամանակը եկած է վերջ մը տալու իրենց վիճակի մի որ անարգան ցեղի մը լուծին տակ կը դնէ ուրիշ խոստմնալից ցեղեր։ Մի միայն ինքնավարութիւնը՝ մեծ ազրեթեանց պաշտպանութեան կամ դիտակն քմնիրոյն տակ՝ կրնայ պատշաճիլ ներկայ կացութեան։ Այսօր Թուքիոյ կողմէ գործուած վերջին սխալները այլեւս իրականացուցած են Պալքանեան միութեան հրաշքը»։

ՊԱԼՔԱՆ ԴԵՍՊԱՆՆԵՐՈՒՆ ԱՆՑԱԳԻՐՆԵՐԸ

ԴԵՌ ՉԵՆ ՅԱՆՁՆՈՒԱԾ

Բ. Դուռը պետ Պալքան դեսպաններուն անցագիրները չէ ղրկած։ Կ'սպասէ որ Պալքանները իրենց պատերազմ հրատարակեն, որպէս զի բոլոր պատասխանատուութիւնը իրենց վրայ մնայ։

Պալքան դեսպաններէն մին յայտարարեց երէկ թէ այսօր պիտի մեկնի։ Ասոնք երէկ դարձեալ գումարում մը ունեցան իրենց մօտարուս մեկնման մասին։

Մ. Սարաֆոֆ տեսակցեցաւ նաեւ Մ. աը Կիբսի հետ։

ՍԵՐԳ ԳՈՐՇՈԼՈՒԹԵԱՆ ՅԱՏԱԿԱԳԻԾԸ

Բարիզէն կը հեռագրուի հոկտ. 15 թուով թէ «Թան» կը տեղեկանայ Պելգրատէն թէ Սերպիոյ զինուորական յատակագիծը ոչ մէկ գործողութիւն կը պարունակէ Սանճակին մէջ։ Երկու բանակներ պիտի ուղղուին դէպի Սկիւպ որոնց մէկը Մորավայի հովիտէն և միսյն Սոֆիա և Բէօսթէնտիլի ճամբով։ Երրորդը դէպի Բօսօվա, Բուրլեցաի հովիտէն։

ՊԱԼՔԱՆԵԱՆ ՎԵՐՋՆԱԳԻՐԸ

Բարիզէն կը հեռագրուի թէ Սոֆիայէն կը հաղորդուի որ Պալքանեան վերջնագիրը Թուրքիոյ պիտի յանձնուի եթէ մինչեւ Դ.։ իրիկուն (երէկ) չպատասխանուեր ծանուցագրին։

ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ ՏԵՂԻ ՊԻՏԻ ՈՒՆԵՆԱՅ ԱՌԱՆՑ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ

ԵՒ

ԴԵՍՊԱՆՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ՄԵԿՆԻՆ ԱՅՍՕՐ

Արտաքին Գործոց Նախարարութեան բարձրաստիճան պաշտօնատարներէն մին երէկ իրիկուն յայտարարեց թէ պատերազմը տեղի պիտի ունենայ առանց յայտարարութեան և թէ Պալքան դեսպանները այսօր պիտի մեկնին մայրաքաղաքէն առանց անցագիր պահանջելու։

Մ. ՍԱՄՍՈՆՈՖԻ ՀՐԱԺԱՐՄԱՆ

ԶՐՈՑՆԵՐԸ ԿԸ ՀԵՐՔՈՒՒՆ

Բեռլինցւոյ ղեկն «Թանի մասնաւոր թղթակիցը կը հեռագրէ թէ հոն թէեւ զրոյց շրջած է որ Մ. Սամսոնոֆ պիտի հրաժարի և իրեն պիտի յաջորդէ Պիտրից գանուող Կոմս Վէթա, որ իբր թէ Սբպա — Կայսեր գտնուած տեղը — կանչուած է, արտաքին գործոց նախարարութեան պաշտօնը ընդունելու համար, բայց պաշտօնական շրջանակներու մէջ կը հերքուի այս զրոյցը և կ'ըսուի թէ Մ. Սամսոնոֆի դիրքը առաւել քան երբեք ամուր է։

ՄՈՍԱԹՈՐԻՈՄԻ ԼՈՒՐԸ ԿԸ ՀԵՐՔՈՒԻ

Դրուած էր թէ Նախարարաց Խորհրդոյ վերջին նիստին մէջ, որոշուած է մոսթորիօմի հրատարակել։ Պաշտօնապէս կը հերքուի թէ Նախարարաց Խորհրդոյ մէջ այս մասին ոեւէ խորհրդակցութիւն տեղի ունեցած չէ։ Ելմտական նախնարարութեան կողմէ ալ կը հերքուի թէ հրապարակին կարելւոր և պատուաւոր առեւտրական հաստատութիւններն ալ ասանկ միջոցի մը պէտք չեն տեսած և մոսթորիօմի զրոյցը նարարարակողները անձնական չարեր հետապնդող անձեր են պարզապէս։

ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ, ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ

ԵՒ ՍԵՐԲԻԱ ԵՒ ՊԱՏԵՐԱԶՍ ՀՈՒՍԱԿԱՊ ԵՆ

Երէկ կէս գիշերէն եաքը, մեր լրագիրներէն մին, որ կարեւոր խնդրոյ մը համար Բերա կը գտնուէր, հետեւեալը հաղորդեց մեզ Ժամը երկուքին։ Բերայի բաւատեղեակ շրջանակներուն մէջ յամառօրէն կը խօսուի թէ Պալքանի երեք պետութիւնները պիտի ուղղուին դէպի Կոստանդնուպոլիս։ Ժամանակը ուշ ըլլալուն, մեր կողմէ կարելի չեղաւ տուգել թէ որ աստիճանի ճիշդ են այդ շրջած զրոյցները։ Ամէն պարագայի մէջ վերապահութեամբ կու տանք այս լուրը։

ԷՆՎԷՐ ՊԷՅԻ ԿԱԲԵՒՈՐ ՄԷԿ ՆԱՄԱԿԸ

«Թան»ի մասնաւոր թղթակիցը Պոլսէն կը հեռագրէ իր թերթին թէ Պէկնագիի Օմ. զօրաց հրամանատար Էնվէր պէյ Բ. Դուռ նամակ մը ղրկած է ըսելով որ անկարելի է, նոյն իսկ Իսպանիոյ թուքերու հաշտութեան կնքումէն վերջը, եւս քաշել թուքերը հոլքերը և լքել Աբաքները, որոնք ինքիր եթէ այս վերջինները իրենք ինքնաբերաբար լքեն կուգ դաշար։

Նամակը հոկտ. 7ին ղրկուած է Նախարարաց Խորհուրդին։ Հետեւեալ օրը, կառավարութեան հրաւէրով, Սպայակոյտի բարձրաստիճան—սպաներէ, որոնց մէջ Նաւմաստնու ամէնէն փաչա—բաղկացեալ ժողով մը գումարուեցաւ խորհելու թուքերու հետ։ Ինքնին կը հասկնայուի թէ Պալքանեան միութեան հրաւէրը։

ՀԱՇՏՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՆԵՐԸ

ՊՈԼԻՍ ԿԸ ԿԱՆՁՈՒԻՆ

Արտաքին գործոց նախարարութենէն հեռագրաւ հրաւեցաւ Ուշի գտնուող օսմ. պատուիրակներուն որ անմիջապէս ճամբայ ելլեն,

ՍՕՖԻԱՅԻ ԵՒ ՊԵԼԳՐԱԴԻ ՕՍՄ. ԴԵՍՊԱՆՆԵՐԸ

Բ. Դուռ հասած ուսյդ տեղեկութիւնները կը ծանուցանեն թէ Սոֆիայի և Պելգրատի օսմ. դեսպանները ճամբայ ելած են արդէն մայրաքաղաքս գալու համար։

ՕՍՄ. ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ԲՐԼՈՒՒ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ԴԷՄ

Բ. Դրան կողմէ երէկ հրահանգ տրուեցաւ մեծ տէրութեանց մօտ գտնուող օսմ. դեսպաններուն, որպէս զի խստիւ բողոքեն Յունաստանի դէմ, որ Կրետէի երեսփոխանները Աթէնքի խորհրդարանը ընդունելով, խանգարած կ'ըլլայ «Սթամբուլաուտ»ն և կերպով մը իրեն կը միացնէ Կրետէն։

ԴԵՍՊԱՆՆԵՐԸ ՄԻՇՏ ԿԱՅՑԵԼԵՆ

Անգլիական, ֆրանսական և ռուսական դեսպանատուններու Ս. Թարգմանները երէկ այցելեցին խարիճիէի խորհրդարանական Գուլյումեան էֆ.ի և օրուան ատենապետին վրայ երկար տեսակցութիւններ ունեցան։

+ Անգլիական դեսպանն ու կինը երէկ այցելեցին Կարսրը Մարիկի կեդրոնատեղին։

× Ռուսական դեսպանը երէկ այցելեց Դեմիրլ փաչայի և Պալքանի ներկայ կացութեան վրայ անոր կարծիքը չօրսիլեց։

× Գերմանական դեսպանը երէկ նորատուկեան էֆ.ի այցելելով յայտարարեց թէ՝ իր կառավարութիւնը սատնձնած ըլլալով Կաքանեան երիտասարդներու մէջ գտնուող Օսմ. Հպատակներու պաշտպանութիւնը, զանոնք պաշտպանելու համար ամէն միջոցներ ձեռք պիտի առնէ։

ԻՏԱԼԱՅԻՆԵՐԸ ԱՌԱՅԺՄ ՊԻՏԻ ՄՆԱՆ

ԿՂԶԻՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Իտալական կառավարութիւնը, մինչև գրաւուած կղզիներուն վարչութեան Թուքիոյ յանձնումի գործողութիւնը, ինք իր կողմէ զինուորական վարչութեամբ պիտի կառավարէ կղզիները։

ԲՈՒՐՔԻԼ 7 ՄԻԼԻՈՆ ՈՍԿԻԻ

ՓՈԽԱՌՈՒԹԻՒՆ ԿԸ ԿՆՔԷ

Ամերիկեան գրամատէրներու խմբակ մը համաձայներ է Օսմ. կառավարութեան հետ 7 միլիոն ոսկիի փոխառութիւն մը կնքելու համար։ Կ'ըսուի թէ այդ գումարը արդէն երէկ մատնաւոր պաշտօնեայի մը միջոցաւ մայրաքաղաքս բերուեր է։

ՆԱԽԱՐԱՐԱՑ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻ

ԳԱՂՏՆԻ ՄԷԿ ՆԻՍՏԸ

Նախարարաց Խորհուրդը երէկ իրիկուան կողմ արտասովոր գաղտնի նիստ մը գումարեց Բ. Դրան մէջ։ Ներկայ էին բոլոր նախարարները։ Նիստը բոլորովին գաղտնի ըլլալով անկարելի եղաւ ոեւէ տեղեկութիւն ստանալ, սա միայն յայտնի է որ նիստը յատկացուած էր պատերազմի մասին։

ԴԵՍՊԱՆԱԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ ԼՈՒՐԸ ԵՒ ԹՈՒՐՔԻ ՄԱՄՈՒԼԸ

«Թէրճման»ը իր երէկ իրիկուան թերթով «ցանկալի՝ լուր մը» խորագրին տակ և խօսելով Լանտանէն եկած այն հեռագրին վրայ թէ՝ դեսպանախորհուրդ մը գումարելու հաւանութիւն տուած է Անգլիա, կ'ըսէ.— Թէչ չատ քաղաքական պատմութեան տեսակ եղողները կը հաստատեն որ «կանաչ սեղան»ը միշտ մեզի համար անդամանաութեան դրծողութեան սրան մը եղած է։ մեր անդամները քաղաքական վերաբերմունքներու կողմէ նշանակուած ու կարտուած են։ Նոյնիսկ Բարիզի դեսպանախորհուրդին մէջ, հակառակ մեր իրենց յաղթական կնքած պայմաններուն, ո և է օգուտ չպատճառեցին մեզի։ Գերմանի դեսպանախորհուրդ դեռ Օսմանցիներու միտքն չի սրբուած անս մեզի նոր դեսպանախորհուրդ մը քաշկռտել կուգին»։ Եւ «Թէրճման»ի հեռագիրը տալէ յետոյ, զոր հրատարակած ենք մեր առաջին էջին մէջ, կաւելցնէ.— «Այսինքն Երբոյի Համաձայնութիւնը կուգէ և գարձեալ գործը կուգայ կանաչ սեղանին առջեւ հանել, մեզի այդ ջարդարարին յանձնել կուգէ։ Ուշադրութեան արժանի այս լուրը մանաւանդ առնոր համար որ, լուրը «Ամանա Ռէօյիէ»ոյ կուտայ և չափազանց լուրջ է։ Տեսնենք ժամանակը ինչ՞ը ցոյց պիտի տայ։ Ուշադրութեան արժանի է նաեւ որ այս առաջարկը, Պալքանեան կառավարութեանց հետ մեր յարաբերութիւնները խզելէ առաջ տեղի ունեցեր է»։

ԳԱՐԱՏԱՂՋԻՈՒ ՀԻՆ ՍԵՐԳԻՈՅ ՄԷՋ

Բօսկորիցայէն հեռեւալը կը հեռագրուի «Թանի»։—

Գարատաղի հիւսիսային բանակը հրամանատարութեամբ Զօր. Վուքօթիչի երէկ գրաւեց Հին-Սերպիոյ մէջ, Պիէլոբոլիէ քաղաքը, ճակատամարտ մը վերջ որ տեւեց մինչեւ ժամը 4 կէս օրէ վերջ։

Գարատաղցւոց քաղաք մուտքը ընդունուեցաւ սրտագեղումով։ Անոնք ապատարար կը նկատուին։

Գարատաղեան առաջամեջ կառավարութիւն մը հաստատուեցաւ. Պիէլոբոլիէի մէջ։

ՆՈՐԱՏՈՒՆԿԵԱ ԷՖ.Ի

ՆԵԱՆԱԿԱՆԻՑ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

«Թանի»ի Պոլսոյ թղթակիցին հետեւեալը յայտարարած է արտաքին գործոց նախարար Նորատունկեան էֆէնտի.

— Ինչ կրնայ ըսել քաղաքական անձ մը ՅՅն պանուն երբ պատերազմը կ'սպասուեցաւ և իսկոյն ինդանօթին է։ Մենք ուսմէն ինչ ըրինք պատերազմի տեղի չի տալու համար։ Մակեդոնիոյ բարենորոգմանց պատրուակը անկեղծ չէ։ Անոնք միմիայն հոգեկան տենդներու ունին։ Եւ որպէս մեր ընդդիմ բարենորոգումները զլիսնք կը փափաքեն։ Ամէն անգամ որ մենք փորձած ենք, բարենորոգում ընել, ուռնոնք արդեւք եղած են։ Մինչեւնոյն պատճառաւ. 1908ի յեղափոխութիւնը իրենց հաշիւները խառնակեց, բայց շուտով վերսկսան։ Բարենորոգումները։ Ա՛հ, թողէք որ ծիծաղիմ։ Գացէք տեսնել անդամ մը թէ իրենք ինչ վիճակ ունին։ Աւելի զէշ քան Մակեդոնիոյ մէջ։ Անոնց միակ սաուանութիւնը կը կայանայ ներքին անկարգութիւններ չունենալուն մէջ որոնք յառաջ կուգան մեր երկրին մէջ դրացի ազգերուն կողմէ զրգռուած ցնդերու գանազանութենէն։ Մենք միշտ որամադիր ենք 1880ի ծրագիրը գործադրելու։ Օրէնքը իրաւ է թէ դեռ հաստատուած չէ, բայց օրինագիծ մը կայ որ ընդունուած է Բուսէլի միջազգային յանձնաժողովէն և զոր Ասպահ Համիտ չէ վաւերացուցած։ Այդ օրինագիծն է որ պիտի ձեռք առնուի և քուէարկուի գործադրուելէ առաջ։ Բայց ինչպէս ըսի, Պալքան սէրբութեանց ուզածը այս չէ։ Եթէ անոնք պատերազմին, մենք դէմ պիտի դնենք անոնց, մեր իրաւունքին վրայ հաստատ։

ԴԵՍՊԱՆԱԽՈՐՀՈՒՐԴԻ ՄԱՍԻՆ

ՆՈՐ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Բէօլնիչէ կը հեռագրուի.— «Բէօլնիչէ Չայիրունկ» կը գրէ.— Կը հաստատի թէ Ֆրանսա նախաձեռնարկ եղած է տէրութեանց դեսպանախորհուրդ մը գումարելու Պոլսոյ մէջ։ Զենք կարծեր թէ կարելի պիտի ըլլայ իրականացնել այս ձեռնարկը այժմ, քանի որ պալքանեան պատերազմը սկսած է և դէպքերն ալ կը գահավիժեր։ Բայց կը թուի թէ՝ պէտք է երախտապարտ ըլլալ Ֆրանսայի նոր դիմումին մը ձեռնարկած ըլլալուն համար, ինչ որ պիտի ծառայէ ոչ միայն ներկայի տագնապը հարթելու այլ եւ ապագայ պատահականութեանց առաջքը առնելու։

— «Թան»ս կը կարծէ գիտնալ թէ Մ. Բուանքարէ, հակառակ օտար երկիրներու մէջ տարածուած զրոյցներու, միջազգային դեսպանախորհուրդի մը ծրագիրը չէ բանաձեւած, սահմանափակելու համար պատերազմը, այլ ջանացած է տէրութեանց մէջեւ չփուսմ պահպանել։

Այս մասին բանակցութիւնները կը չարունակուին։

700,000 ՀԵԼԼԷՆԱՀՊԱՏԱԿՆԵՐ

Հելլէն հիւպատոսարար կը չարունակէ անցագիրներու բաշխումը։ Թուրքերու հիւպատոսարաններն ալ սկսած են նոյնը ընել։

Թուրքիոյ հելլէնապատակներուն թիւը կը յանգի 700,000ի։

ՌՈՒՍ 5000 ԿԱՄԱՒՈՐՆԵՐ

Մոսկուայէն կը հեռագրուի թէ 5000 կամաւորներ արձակագրած են յարդ Պարսկաստանի տէրութեանց բանակներուն համար։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ ԵՒ ԿՐԵՏԷ

ՎԷՆԷԶԷԼԷՍԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Աթէնքէն կը հեռագրուի Հոկտ. 11 թուով.—

Մ. Վէնիզէլոս, հելլէն խորհրդարանի մէջ յայտարարեց թէ Թուրքիոյ զօրահանութիւնն էր որ Պալքան տէրութիւնները իրենց կարգին զօրաշարժի հրաւիրեց։ Անոնք իրենց համար պարարկ կը նկատուին ետ չքաշել իրենց զօրքերը, մինչև որ արմատական բարենորոգումներ և լուրջ երաշխիքներ ձեռք չբերին։ Դեռ ժամանակ է որ բան է, Թուքիոյ համաձայնի Պալքաններու հետ։ Այս կերպով առաջքը պիտի առնուի զոհողութեանց և ապէներու։ Մ. Վէնիզէլոս վերջն ցուցած է ըսելով.— Եթէ իրերը խաղաղ լուծում մը չառնան, կռիւը սաստիկ պիտի ըլլայ, բայց Յունաստան վստահաբար կոկսի կռուելու։

— Հելլէն խորհրդարանի նախագահ անտանունցաւ Քորֆուի երեսփոխան Մ. Զավիցանոս։ Բոլոր կուսակցութիւններն ալ ի նպաստ կառավարութեան արտայայտուեցան։ Կրետական կառավարութեան կողմէ հասած ողջոյնի հեռագիրը կարդացուեցաւ բուռն ծափերու մէջ։ Կառավարութիւնը զանազան օրինագիծեր ներկայացուց ի մասին բանակին մէջ իշխանները ընդունելութեան, վտակելով անոնց հրամանատարի պաշտօններ, — պաշարման վիճակի ժողովրդական հսկման, պատերազմական առեւտրեան կազմութեան հարցի։ Կառավարութիւնը ներկայացուց նաեւ արտասովոր և լրացուցիչ վարկերու ծրագիրներ։ Ծովային նախարարը յայտարարութիւններ ըրաւ հելլէն ծովային ուժին գերազանց վիճակին վրայ։ Ճառը ընդունուեցաւ բուռն ծափերով։

— Հելլէն կառավարութիւնը Կրէտէի կառավարութեան հեռագիր մը ղրկած է հաղորդելով Կրետէի մասին վարչապետին խոսած ծանօթ ճառը և աւելցնելով որ կը խնդրէ իրմէ առայժմ չարունակել կառավարելու կղզին, պատասխանելով նոր բարութիւններ և մանաւանդ հոգ տանելով որ Իպանիոյ պաշտպանուին։

— «Թան» մեկնելով կրետացի երեսփոխաններու հելլէն խորհրդարան ընդունուելու պարագան, կ'ըսէ թէ տարիներ թուրքոյ համար կուտուլու առիթ մըն է։ Թուրքերուն համար «մեծ դիշերն» է որ կ'սկսի։ Յունաստանի պիտի մարմնանի։ Անոնց համար 600 տարուան նուաճուած երկիր մըն է պաշտպանուելիք։ Մեծ տէրութիւնք համաձայն են որ պատերազմը սահմանափակուի։ Ֆրանսա լրացուց իր եւրոպական պարտականութիւնը։

— Բարիզի Ցունաստանի դեսպանը յայտարարած է «Թանի»ի թէ Մ. Վէնիզէլոս ոչ մէկ միջոց ձեռք առած է և ոչ մէկ խօսք արտասանած է որ անհամաձայն ըլլայ մեծ տէրութեանց նախընթաց որոշումներուն։

ԱԻՍՏՐԻԱԿԱՆ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԸ

Աւստրիական կարմիր հաչը Օսմ. կարմիր Մահիկին 5000 փուրն զրկած է ինչպէս նաեւ չատ մը բանաստեղծի նիւթ։ Եոյն ընկերութիւնը 150,000 փուրն ալ արտնադրած է։

ՊՈՒԼԿԱՐ ԴԻՒԱՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ՀԱՐՑՈՒՄՆԵՐ

Սոֆիայէն կը հեռագրուի թէ երբ, Նախնարար Մ. Պոչչէֆ Իզգերսպուրկի Պուլկար դեսպան կարգուած է և իրեն յաջորդ կարգուած է Սոպրանիլի դէրս նախնաշարի։ Մ. Պոչչէֆ վաղը կը մեկնի իր պաշտօնատեղին։

ԱԻՍՏՐԻՈՅ ԶԻ. ՎԱՐԿԵՐԸ

Վիեննայէն հեռագիր մը կ'ըսէ թէ Աւստրոյ խորհրդարանը ընդունեց պատերազմական արտասովոր վարկերը։ Պատերազմ. նախարարը յայտարարեց թէ պահանջուած վարկերու ընդունումը այնքան կարեւոր է որքան խաղաղութեան փափաքը ընդհանուր։ Անոնց՝ բուռ ան, ժողովուրդին պարտադրուած զոհողութիւններ մեծ են, բայց սպառազինութիւնները, որքան ալ զգալի ըլլայ անոնց բեռը, նախընտրելի են արդիական պատերազմ մը, որ ինչպէս կը տեսնենք կը պայթի հակառակ ամէն ջանքերու։ Այս պատերազմը ապացոյց մըն է թէ պատերազմներ ոչ վեհապետներէն կախում ունին, և ոչ կառավարութիւններէն, այլ ժողովուրդներէն, որոնք հետապնդելէ չեն հասնիր այն փայլուն և տիտանի արդիւնքներ զոր ցոյց կուտան Պալքանեանք՝ իրենց զօրահանութեան մէջ ինչպէս նաեւ առաւոր պատերազմի մը դէմ երթալու համար իրենց ցոյց տուած փութկոտութեան մէջ։

ՍԱԿԱՐԱՆ

82,50ով բացուեցաւ։ Կէս օրվ վերջ ժամը 3ին 85.10ի բարձրացաւ։ Բարիզէն հասած նպաստաւոր հեռագրի մը վրայ։ Ժամը 5ին 85.30 էր։

ԻԹԹԻՀԱԴԸ ԵՐԱԽՏԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ ԿԸ ՅԱՅՏՆԷ

ՏԷԼԵՓՈՒՆԵԼ ՏԷ ԲՈՒՆԹԱՆԻ

Ներկայ տարուան իշխան Սայիտ փաչա Հալիմ, Իթթիհատ կողմէ երբեմնագիտական հեռագիր մը ուղղեց Ծիրանօա, ծանուցանելով որ Բունթանի Դարատաղի թագաւորին ուղղած իր բաց նամակին առթիւ։

ՌՈՒՍԻՈՅ ՁԱՐԸ ԵՒ ՖՐԱՆՑ ԵՕ

"ՄԱՆԶՈՒՄԷ»Ի ԹԵՐԹՈՆ

ԷՍՄԱՆ ԼՕՋԱԻԱԷԹ

ԵՐԿԱԹԷ ԴԻՄԱԿՈՎ ՄԱՐԴԸ

ՈՎ ԷՐ ԱՒԵՏԻՔ ՊԱՏՐԻԱՐՔ ԿԱՐԾՈՒՈՂԸ

9

ՈՒՐ ՍՄԷՆ ՄԱՐԴ ՈՒՋԵԵԸ Կ'ԸՆԻ

Ժ.

— Ասոր վրան...։ Բայց սրգէն իր սաքերուն ձայնն ալ կրնանք լսել...։

— Իրա՛։... չնորհակալ եմ...։ Ցաւուութիւն, սիրելի Տիկին Սքարօն, և մի մտնաք որ Թաղաւորը զՀեզ իր ՀԷՆորներուն կ'արժանացնէ։

— Անչուշտ, պարոն ասպետ...։

Ասպետը մինչև վար ընկերացաւ տնոր, և բաղդիքէն վար ծունգաւ ոչ-ջոմբ հեռանալու համար գնացքին, մինչև որ գու